

DR. WŁADYSŁAW WISŁOCKI.

KODEX PILŹNIĘSKI
ortylów magdeburskich.

Odbitka z IIgo tomu Sprawozdań Wydz. hist. fil. Akad. Umiejęt.

W KRAKOWIE,
W DRUKARNI UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
pod zarządem Ignacego Stelcla.
1874.

(609). 751.

Z księgozbioru
Tadeusza Lalika

DR. WŁADYSŁAW WISŁOCKI.

KODEX PILŹNIEŃSKI
ortylów magdeburских.

Odbitka z IIgo tomu Sprawozdań Wydz. hist. fil. Akad. Umiejęt.

W KRAKOWIE,
W DRUKARNI UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
pod zarządem Ignacego Stelcła.
1874.

B. 5592

Kodex ortylów magdeburskich w języku niemieckim, którego opisanie daję poniżej i ważniejsze z niego przytaczam wyjątki, jest obecnie własnością pana AUGUSTA BIEŁOWSKIEGO, dyrektora Zakładu nar. im. Ossolińskich we Lwowie. Zasłużony badacz i znawca dziejów ojczystych nabył go r. 1847 w mieście Pilźnie (przy ujściu Dulczy do Wisłoki, trzy mile od Tarnowa) za inne, nowsze książki, u parocha tamtejszego i dziekana, św. p. ks. Celarskiego, do którego ręk dostał się był z magistratu miejskiego. Należał bowiem od XVgo w. począwszy do sądu ławniczego w tém mieście, jak za tém wszystkie jego oznaki przemawiają, i z téj przyczyny téż nazywam go po prostu „Kodexem pilźnieńskim“.

Jest on z wielu względów ciekawy i zasługuje na bliższą uwagę; zewnętrzna jego strona sprawia nawet już na pierwszy rzut oka dość miłe wrażenie. Zachowany jest bowiem dobrze, oprawiony w grube deski powleczone czerwoną skórą, z których niestety

klamry i guziki ze wszystkich czterech rogów i ze środka już poodpadały, i stanowi zwykle folio (11" 4" wysokie, 6" 10" szerokie, 2" 2" grube) o 159 kartach, popaginowanych ręką obecnego właściciela, z których znaczna część, bo aż 48 jest pergaminowych, reszta zaś z papieru. Zazwyczaj są tu cztery kartki papierowe włożone w dwie kartki pergaminu, i tworzą razem ternion. Lecz trafiają się także zeszyty o więcej jak sześciu kartach, a często nawet znajduje się przy czterech lub sześciu kartkach papierowych tylko jedna z pergaminu, dodana z przodu lub z końca w ten sposób, że znaczny rąbek, jaki pergamin posiadał, zgiął się z łatwością, karty papierowe w zagięciu to weszły, i dały się z innymi zeszytami przy oprawie dobrze spoić. Zeszyty takie o jednej karcie pergaminowej liczą też tu 5, 7 lub 9 kart.

Nie brak zresztą Kodexowi od początku do końca ani jednej kartki. a nawet znajduje się w nim na początku jedna więcej, jak potrzeba. Ma ona także znaczny rąbek zagięty, stanowi z sześciu następującymi kartami pierwszy w ogólności zeszyt Kodexu, i zawiera w dwóch kolumnach na szerokich liniach i pismem wyraźnym z końca XIVgo w. orył: „Von rechtim vormundin, ap her vmmundeger kinder schult fordirn vnd geldin moge, vnd von morgengobe“, o ile naturalnie takim pismem i na takich liniach zmieścić się dał ¹⁾. Na innych zaś kartach tego zeszytu

¹⁾ Urywa się miejscem w odpowiedzi ławników miasta Magdeburga: „... vnd dy her nicht weys, der mak her sich lossin ynnern noch dem rechtin, ader mak dor vor eyde tuen. Ist no deme“.

t. j. 2—7, z których 2, 4, 5 i 7 są wyjątkowo także z pergaminu, a tylko 3 i 6 papierowe, umieszczony jest pismem naprzemian czarném i czerwóném, lecz bez osobnego nagłówka, Registr czyli spis tak zwanych ortylów magdeburskich, zawawartych właśnie w Kodexie, i oznaczonych tak w spisie tym jak i w samym Kodexie rzymską cyfrą bieżącą od j—ccxcjx.

Dwie te kartki papierowe 3 i 6 są zresztą dosyć już naddarte i zbrukane, co świadczy o niemałym księgi używaniu; nietyłe inne karty, które w ogólności są z tęgiego papieru żółtawego i całkiem óbrze się dochowały. Filigrany ich czyli znaki wodne są też dosyć ciekawe; daję je na osobnej tablicy, oznaczone Nrami 1, 2, 3. Pierwszy z nich powtarza się w Kodexie 12 razy, i przedstawia dzwon a obok tego w oddaleniu, jak podobizna wskazuje, małe koło czyli pierścien. Sam dzwon bez pierścienia obok jest dosyć pospolity w papierowych rękopisach polskich ²⁾ i szląskich ³⁾ z końca XIVgo i początku XVgo w.; lecz z pierścieniem obok nie zdarzyło mi się jeszcze gdzie indziej oglądać. Wprawdzie w kodexach szląskich z końca XIVgo w. (z r. 1389—97) trafiają się znaki wodne, przedstawiające figurę podobną do chrząszcza z dodanym pierścieniem obok ⁴⁾, ale nigdy dzwon z takim pierścieniem. Tego rodzaju jest i filigran Ner 2.

²⁾ LELEWEL: Biblijograficznych ksiąg II, tabl. XVII Ner 8, 12 i 15.

³⁾ RAUTER A.: Über die Wasserzeichen der ältesten Leinwandpapiere in Schlesien, Ner 13 i 81. (Sechster Bericht d. Vereins für d. Museum schlesischer Alterthümer. Breslau, 1866, 4to).

⁴⁾ Tmże, Ner 33 i 34.

powtórzony w naszym Kodexie 19 razy. Wyobraża on głowę wołu bez oczu z rogami, z pośród których wyrasta linija, przecięta u góry prostopadle mniejszą linijką i zakończona różą o siedmiu listkach, która i w środku i na zewnątrz obwiedziona jest kołem. I takiego znaku wodnego z różą o kołach na wewnątrz i zewnątrz nie zdarzyło mi się dotąd oglądać, choć zresztą głowa wołu bez oczu i z różą bez kół jest dosyć powszechną w rękopisach z początku XVgo w. Trzeci natomiast filigran znajdujący się w naszym Kodexie 24 razy, przedstawia zwykłą głowę wołu, z której z pośród rogów wyrasta linija, przecięta u góry dwiema ukośnemi linijkami, jest całkiem pospolity w rękopisach polskich i szląskich z drugiej połowy XIVgo i początku XVgo w., i nie nasuwa żadnej zresztą uwagi inniej.

Co się tyczy charakteru pisma, jest ono dosyć staranne i nosi na sobie piętno pierwszych lat wieku XVgo. W tym też czasie prawdopodobnie powstał cały Kodex, pisany aż do karty 127 włącznie i na kartkach 151 v. — 152 v. (reszta Kodexu była w pierwotnym stanie czysta) dosyć wyraźną gotyką w dwóch kolumnach i na linijach bardzo symetrycznie podzielonych, których każda kolumna liczy po 26. Wyjątek stanowi tu tylko owa pierwsza dodatkowa karta na początku, której kolumny mają tylko po 18 linii, i karty 2 — 7. na których się mieści Registr, gdyż te nie są na kolumny podzielone i liczą po 29—35 wierszy na linijach, pociągniętych z wolnej ręki. Samo pismo zmienia się wprawdzie kilka razy, ale jest zawsze z wyjątkiem zapisek, które poczyniły ręce późniejsze na kartach i miejscach pierwotnie niezapisanych, dosyć

wyraźne i staranne, choć zresztą żaden pisarz nie grzeszył wcale poprawnością i wiele bardzo co do wewnętrznej wartości odpisanych ortyłów pozostawił do życzenia. Inna więc ręka pisała owę kartkę początkową, inna znowu Registr na kartach 2—7. W samych zaś ortyłach magdeburgskich od karty 8—127 i na kartach 151 v. — 152 v. zmienia się charakter pisma jeszcze dwa razy: jedna ręka pisała ortyłe na kartach 8—47 (do w. 7go w kolumnie b), i na kartkach 151 v. — 152 v., gdzie pierwotnie było zamiarem pisarza Registr umieścić (pismo to jest też bardzo podobne do charakteru na kartach 2—7); inna zaś resztę ortyłów od (w. 7go w kolumnie b) karty 47 do 127 włącznie. Pismo ostatniej ręki jest nawet dosyć pełne, okrągłe, i rzec można piękne. Na duże litery początkowe pozostawione było wszędzie okienko, i wypełnił je potem pisarz rubro; tu i owdzie tylko zapomniał dodać taki inicjał, i okienko dla niego zostało próżne. Kolorem czerwonym jest także pisana znaczna część zatytułowań czyli nagłówków ortyłów i prawie zawsze znajdująca się przy nich bieżąca liczba rzymska. W abrewijacyjach panują w działach wszystkich pisarzy powszechnie wówczas znane i używane skrócenia; interpunkcyi zaś niemasz w Kodexie prawie żadnej, gdyż gdzie niegdzie tylko, i to bez wszelkiej zasady położony punkt, nie zasługuje na to miano. Również nie przestrzegali pisarze żadnego prawidła w używaniu liter wielkich, a łączenie wyrazów i rozdzielanie na zgłoski czyli sylaby jest, jak we wszystkich rękopisach z tego czasu, całkiem dowolne. Z innych wręście właściwości pisarskich zasługują jeszcze tylko na uwzględnienie litery: *a, o, u, i, j, y, ij*, i do-

datki, jakimi są opatrzone. Pierwsze trzy z nich mają nad sobą często dopisany haczek podobny do litery *e*; znaki te w miejscach z Kodexu poniżej przytoczonych oddajemy dla braku właściwych liter przez *ä, ö, ü*. Cztery zaś ostatnie zastępują się tu wzajemnie i używane są także bez wszelkiej zasady. Litera *i* niema albo wcale nic nad sobą, albo tu *i* ówdzie punkt (·) lub kreskę ukośną ('); punktem lub kreską taką jest także ozdobione *j*, które samo dla siebie położone lub użyte w połączeniu z jaką cyfrą rzymską, ma tu znaczenie rzymskiego I (jeden), w połączeniu zaś z literą *i* (tak *ij*) jest tak zwaném w łacinie średniowiecznej *i* geminatum czyli duplex, albo jak je w szkołach polskich zwano „dwoje *i*“, i znaczy jużto *i* samo już *y* lub *j*, już téż oddaje głosy, które dzisiaj napisalibyśmy przez *ij, yj, ji*. W znaczeniu téż tém ma często nad sobą jedną lub dwie kropki albo kreski, choć gęsto często znalazły się te dodatki i w takich razach, gdzie pisarz powinien był użyć zwykłego *y* durum czyli graecum.

Od téj ogólnej cechy, jaką nosi pismo Kodexu, odstępują tylko dłuższe i krótsze zapiski i notatki, porobione przez różne ręce na kartach i miejscach pierwotnie niezapisanych. Nie jest ich wiele, lecz są ważne: powstały bowiem w Pilźnie, napisane są przez tamtejszych obywateli lub urzędników miejskich, zawierają szczegóły z przeszłości miasta tego, i usprawiedliwiają właśnie nazwanie Kodexu „pilźnieńskim“. I tak na karcie 151 położył swoje nazwisko i rok jakiś „Jacobus Albinus Pilznensis Anno Domini 1577 die 10 Marcij“; na karcie zaś 159 v. t. j. na ostatniej stronie Kodexu podało swoje nazwisko potomności aż

dwóch notaryjuszów czyli pisarzy miejskich: „Laurentius a Stezicza artium baccalaureus ⁵⁾), notarius civitatis Pilznensis, Anno Domini 1577“, i „Ioannes a Casimiria filius Ioannis Pistoris, notarius ciuitatis, Anno Domini MDL“. Jan syn Jana jakby ćwicząc się w kaligraficzném pisaniu, położył w dodatku po kilkakroć przy swoim nazwisku: „Sigismundus Augustus Dei gracia rex“. Do Pilzna odnosi się prawdopodobnie także i zapiska na pierwszej stronie Kodexu czyli na owój jego karcie dodatkowej na początku: „Item Anno Domini 1488 feria quarta proxima ante festum Stanislai ⁶⁾ aquam miserunt in cistam novam sub dominis proconsule et consulibus, dominis Nicolao Organista, Toma Tunel, Nicolao Vanat, Iohanne Iodlovskij, Nicolao Sobycyn, Nicolao Crzychna“. Ręka, co tę notatkę zrobiła, dopisała także na karcie 80 u góry nad ortylami: ccxxiiij „Von wyllekor der rotmanne vnd der stat wyllekor“ i ccxxv „Von wyllekor der ratmanne vnd ijren schreybyn“, wyrazy po polsku: „vyelkyersz iaco ma bycz dzyerzan“,— jedyne w całym Kodexie miejsce w języku polskim.

Lecz o wiele ważniejsze są dłuższe zapiski na kartach 128 — 132, zrobione prawdopodobnie także r. 1488 przez tę samą rękę, choć gotyką nieco większą. Usuwają one wszelką już wątpliwość, że Kodex był niegdyś własnością sądu ławniczego w Pilźnie, i na-

⁵⁾ Bakalarstwa tego nie otrzymał on w Krakowie; nie zna go przynajmniej Liber promotionum in Universitate stud. Jagellonica, wydany roku 1849 przez J. MUCZKOWSKIEGO.

⁶⁾ 7go maja.

zwią jego stanowczo już usprawiedliwiają. Ręka ta zaciągnęła na tych kilku kartach w skróceniu pięć różnych ortylów z lat 1476, 1466, 1467 lub 1477, 148 ?, i jeden bez końca i datum, wydane przez sąd ławniczy w Krakowie na prośbę sądu pilźnieńskiego. Do Krakowa bowiem jako do miasta największego w sąsiedztwie odnosiło się ze sprawami wątpliwemi Pilzno, i otrzymywało stamtąd ortyle, czego wymagał duch prawa niemieckiego czyli magdeburskiego, jakie miasto to, osadzone przybyszami ze Szląska, z Morawy i z Czech, r. 1354 od Kazimierza W. otrzymało, który je nawet co do innych swobód z Krakowem porównał⁷⁾. Pięć tych ortylów, dopisanych w Kodexie prawdopodobnie r. 1488, uważam też za wcale ważne i do historii ortylów krakowskich w Polsce i do historii naszego Kodexu, i daję je tu z téj przyczyny w całości. Dla lepszego podlądu wszakże oznaczam je, jak następują po sobie, bieżącą liczbą arabską 1—5, przy wyrazach zaś niektórych i miejscach tak tu jak i niżej w innych wyjątkach z Kodexu przytaczanych, zamiast używanego zazwyczaj sic! lub tak! kładę gwiazdkę, co znaczy, że wyraz lub miejsce tak a nie inaczej w Kodexie są napisane:

1.

⁸⁾ nsern frintlichen grus namchofftigin vnd weisern hern wnser besurdirliche * genner. Is ist geschan vir * wnserm gehegthim dinge, wij das eyn man isf

⁷⁾ BALIŃSKI i LIPIŃSKI: Star. Polska. II 476 i n.

⁸⁾ Zostawione próżne okienko na inicjjał V.

vorgetratin wnd sprach: Herre der richter, ich merke wol, das das gelt emme. welchis ich getediget habe, ist gelecth in scheppin bank, wnd ich das dorkrigit habe durch nothreicht, das das gelt ist eyn scheppin bank, wnd das meine hausfrae * leybgedinge ist, wnd bürgin zechen wil ein das gelt, wnd ich gutteren mer mer * habe. Wenne das gelt warth ist, zo vormane ich das reicht, ap ich das gelt nich * habin zal, ader was dorumme ein raich * ist ader zaij? Do stunde der entwerter wnde sprach: Zinth dam mole, das ich das gelt czu dam richter eyn hoffte * geleet habe, wnd das guth ist meines gebornes bruders, ist gewast dar, do tot ist, wnd ich eine geborne suastir das totis mannes bin, wnd bürgin zeczin wil ein das gelt, ap ich nicht neer bin czu namen das gelt noch meinem bruder, wenne mich ymant derfon getreibin moge, ader was dorinne zeij raicht. Of das bitte wir eier waishat umme eine wnderweisung. Gegabin czw Pilzen an dam montage noch allin heiligen tag ⁹⁾ in dan ioren 1476.

¹⁰⁾ rbern, weizen, libin hern. Ewyn* diesim keiginwortigin* ortel brif habe wir wol vornommen, off dan wir ewer libe eyn zolch ortirliche wnderweisung gabin, ansprechende vor eyn raicht: Is ist zache, das dij frawe labeth*, welchir das gelt czuleibgedinge gegabin ist, alzo dar anleger spricht in zainer clage, so ist dar zalbin frawen man neer wnd mit besserm raichte zech* gelt, das zainer hawsver* gegabin ist czu leibgedinge, ap is alzo ist czu ijm aus czu bürgin, das is noch zemer hawsver tode dan nesthen* nicht enthginge, wenne das ey dy swester

⁹⁾ 4go listopada.

¹⁰⁾ Okienko prózne na iniczyjał E.

ires foriges mannes derfon getreibin mochtin. Von raichtis waigen. Gegabin czw Crokaw off dam hauze am monthage vor zinth Elizabeth ¹¹⁾ noch Cristj geboreth 1476.

2.

¹²⁾ nsern frintlichin grus namchofthigen wnd waisin hern wnser bezunderlichen gonner. Is ist geschan vor wnserm geheikhtim dinge, das dar anlager vorgetrathin hot wnd herre der richter*: Zinth der czaith, das dy frawe steeth vor deser geheigter bank, aps czait ist czu ir czw clagin. Do stund dar frawen vorsecher: Ich begare dar lauprunge von dar frauen thwain*. Do tailte eem das raicht, das her lauprunge thuen zal, do thath har ym lauprunge: Herre der richter, das laupir* ich* czu dar frauen, zinthemol das dy richtlaite geczaigeth habin vor dezer gehegthir bank, das der iungsthite* bruder mit der frawen eyndar¹³⁾ richtunge* gemacht hoth, wnd har* keine beweizunge wnd kain macht nicht gehot hoth, wen dan elsten bruder wnd awch vor dar geboren swester, zo lawpir ich czu dar frawen achzen mark wnd eynd firdunk. Zo was dar entwerther wnd nam dy lauprunge vor eine clage. Zo entwort dar anlager: Herre der richter, zinth der czaith, das har offnympt dy lauprunge vor eine clage, ap im dy genante swester mith dam irste bruder nicht neer ist czu dan aichezin marken wnd czu einem firdung, ap my* dy richtununge* mag bunth wnd kraffth habin, ader was do

¹¹⁾ 18go listopada.

¹²⁾ Zostawione miejsce na inicjjał V.

¹³⁾ Wyraz ten przekreślił nieznacznie pisarz.

eem eyn raicht ist. Do sprach der entwerter: Herre der richter, ich begare von aller zachin, das mir da gezaige komme yn das scheppin rester*. Do offemborth dar richter dam anlager, do sprach der aneclager also: Ich achzen nicht. Do quam das gezaige von dan richtlawthin eyn dan raister*. Do sprach der entwerthir: Herre der richter. zinth der czeith, das mir dy richtlawthe habin gezcaygch* vor geheghthir bank, das dar iungste bruder hot eyn recht richtunge mit dar frawen gemacht, wnd ich das ayn dan raister gebrocht habe, wnd ze derwider nicht gereth habin. wnd dar zalbige schuldige bruder hot gelobet zye czu vortrathin in dan zalbigen scholdige zache, zo formane ich vrtel wnd raicht. Ap mv dy frawe das zalbige gelt, das ir czw geteilt ist wordin von dam hechste raichte, das gelt ir leipgedinge ist, ap zy mv nicht das gelt gerulich* haldin zal, wnd baij dar richtumnge* bleibin zal, wnd ap zye vorbas yrnem* noth laiden zal, ader was dy raicht sprechin, das bitte wir eier weischeith vmme eine wnderweisunge. Gegabin czu Pilzen an dam fraithage zinte Sthaffan* 1466.

¹⁴⁾ rbern, weisen, liben frunde. Eyeren desim* kegemworthigem brywe habe wir wol vornommem*, of dan wir eyer libe eine zolche ortirliche wnderweisunge gabin, ansprechende vor eyn raicht: Is ist zache, das der iungsthe bruder hot eyne vorrichtunge gemacht an das elstin brudirs wnd swester willen wnd wysen, noch auch keyne macht von in gehalt* hot ein guttir adir off guttir adir gelt, do zye dy edelsthin* willen ir keyn tal* dorinne mochtin habin, zo hette zelche richtunge, dy denne geschan wer an dan eldistin willin wnd vorwillung, keyne macht, noch bunth, noch

¹⁴⁾ Okienko prózne na inicjjał E.

kroft. Von raichtis waigen. Gegabin czu Krokaw
off dam hawze 1466.

3

¹⁵⁾ nsern frintlichin grus. Namchofthygen vnd weisen hern wnser bezunderliche genner. Is ist geszan vor wnsirm geheigthim dinge, das Maczkey vrspraher sprach: Her dar richter wnd libin hern. als dy frawe Maczkey geclacth hot eem aczen mork wnd eem eynen firdung, welchis gelt zye darkryg * hot off dar frawen Rothhaizeren, das gelt gelegit ist wordin eyn * dy gehegthe bank, czu welchem gelde dy frawe Maczkey sich darczu czaith, wnd ich froge aijn * dam raichte, ap dy fraw Maczkey das gelt mv * nicht * hebin zal, adir was eyn reicht ist, ap ymanth dinketh*. das eem korcze geschege * von dar frawen Maczkey. Zye wyl raicht vnd raich * namen, wnd wil burgin zeczen alzo, als das raicht wirt zaen durch das wille. das dy fraw Rothhayzerenne das gelth vorbotin loth. das loth zie gethon wider das ortil des Crokesten* hechsthe raicht. Czu welchem ortil war zich * zie durch das willen, das dij frawe Maczkey gleicher weise ir vorbothin hatte, der frawen Rothhaizerenne acht marg wnd einen firdunk, wnd dy frawe Rothaizerenne dyzalbige vorbotunge freithe mit dam orthil das* hochsthen* raichtis. Ap nur dij vorbotunge nicht frai zal zaijn bey dam forige ortil das höchste raichtes Crokeschen hawse, ader was do eyn raicht ist? Do sprach der enthwerter der fraw Rothhaizerin*: Hirre der richter, zait der czaith als dy * fraw genommen ist wordin eyn das mannes guth, wnd das guth

¹⁵⁾ Miejsce prózne na inicjał V.

mit dar frawen mit dar frawen * guth bezalt ist wordin, wnd das habe wir bewayzunge aws gezassem roth mit dessem briwe, das durch das geldes willen dij fraw Rotheizerinne avsz dam hawze gedrunget ist wordin, wnd das ir leipgedinge ist wnd ir vordinth lon, wnd ir czugetailt ist wordin von dam hechsten raichte von dam hawse czw Krokaw, zo vormane ich ortyl wnd raicht, ist nw * nicht neer dy fraw Rothaizeren * czu dam gelde, wenne zie ymanth darfon gedrunge mag, adir was do eyn raicht ist, das bitte wir eyer weisscheith eeme eine wndirweisung. Gegaben czu Pilzen 1467.

¹⁶⁾ rbern, weisen. liben frinde. Eyern desen keginnwirthingen bryff habe wir wol vornommen, off dan wir aich eyn zulch wnderweisung geben. ansprechende vor eyn recht: Sint der czait, das wir ewch vor in irsthen geteilt habin, das dy frawe neer wer ir leipgedinge czw behaldin, wnd mith besserim reichte czw bezeczen, uorth *, das dy fraw das vorbirgin zelle *, ap ir das vormacht wer, alzo raicht ist darnoch. Aber eyn andir ortyl gegabin ist noch deme, als zyech * dy fraw geschoczt hot mit eyner mit einer * vorrichtunge, das wnderteil * redende darwyder wnd ortel fregende, ap dar iunste * bruder an der eldestin bruder adir gesuestir wille ir keyn forrichtunge machen möchte, dy do bunth wnd krafft habin zolde. Dorof wir ewch eyn ortil gesant haben, gebynnen * vor eyn raicht wnder ander wörthin czu fornamen, das der iungsthe bruder nicht machte * hette forrichtunge czu machin off gutt, doran denne der eldeste bruder adir suester raicht hetten, an eren willen, dy do bunth wnd craft habin mochte. Ist denne zelch

¹⁶⁾ Okienko na inicjal *E*.

gelt czu gerichte eyngyclugit, wnd dy frawe Maczkey, der denne dy zache czusteeth noch ymirhaldunge* wnsers forigin ansprochs* raicht gabin wil, wnd namen wil, wnd wil das forborgin, ap ymandin dinketh* kercze geschan, szo zal ir zolch vorbothyn adir gehemmit gelt folgin, wnd frai zein von zolchin ansproche. Von raichts wagin. Gegabin czu Crokaw off dam hawze 1477*.

4.

17) nsern frintlichin grus. Namchofftigen wnd waisen hern wnser bezurdirlichin* genner. Trath vir* dar herre Stane vorsprechir, sprechende: Herre der reichter das geschan ist, als haithe czwelf woche, das ich habe gelawpirth von meynes herrn Stanes thwayn*. wij das yn dar herre Iacob Kaczel gehaissen hot vor dam gezassen rothe eynen vorrather, wnd off ai* ander stelle vor guttin lawthin. das har wer zeyn dip eem*, das dolge* hoth der herre Stane czw zichin czw ym eyn dam raichte, wnd haite dar lengste tag ist, wnd das orteil eyn kommen ist, wnd das meinem hern Stane dinth, wnd das orteil anspricht, das dar her Kaczel vellig ist ayn* dan zachin, zo frog ich ortyl wnd raicht, was her ym dorynne vorvöllin ist. adir worunthe her yn bessern zal. Do trath vir* das hern Kaczels vorspracher, sprechende: Herre der richter, meyn herre Kaczel wyl keine clage nicht laiden. wnd begereth das geczayknes von dam gesasen roth, wnd leth* nyder dan briff, wnd begarth, das ym das vorgelazin wirt vor aller clage. Off das bitte wir eyer weysheyth vmb eyne wnderweyzunge. Gegabin czu Pylzen 148*.

17) Okienko prózne na literę początkową V.

¹⁸⁾ rsammen, weysen hern. Eyer sryfft habe wir wol vornommen, off dy wir aich eyn enthwerth gabin vor eyn raicht: Zynthemol her Iacob Kaczel vellig ist, eyn zainer zache noch laut wnsers ortils, zo ist her dam Stane vorvöllin wargelt, wnd dam richter sal wethen, wnd zal dam noch Stano* weder bessern wnd entforin* off dam salbigen stellen, do har en bezameth hoth, wnd vor dam zalbigen laythen. Noch raichts wagen. Gegabin czu Crokaw off dam hawze 148*.

5.

¹⁹⁾ nsern frinthlichin grus. Namehofftigen wnd weisen hern wnser bezunderlichin genner. Is ist geschain vor wnserm gehegthim dinge, das Stane vorsprecher sprach: Herre der richter, genth mir czu reden. Als meyn her hoth geleet gelt czu dam hochsthe raichte czu raichter czaith, wnd haithe dar lensthe* tag ist, zo wolde her garne wisse, ap das ortil ist eynkommen heithe am dam lengsthe tage. Do trath auch vir* das Kaczels vorsprecher, wnd sprach auch: Dy warthe* ich stee auch alhy, wnd worthe das ortils an dam lengste tage. Do offemborth dar foith: Io* is ist eynkommen. Do sproch das* herren Kaczel vorsprecher: Herre der rechter*, loth* mych vorsteen, ap der sraiber dan...

Na tém pisarz nasz przerwał niestety dalsze wpisanie tego ortylu, a może jeszcze i jakich innych, wydanych niewątpliwie na prośbę Pilzna przez sąd

¹⁸⁾ Miejsce próżne na inicjał E.

¹⁹⁾ Toż na inicjał V.

krakowski, i w każdym razie już choćby tylko z tego samego względu uwagi godnych.

Niemniej ważne jednakowoż są w Kodexie i same tak zwane zazwyczaj ortyle magdeburskie, zawarte tu razem z Regestrem do nich na kartach 2 do 127. Ortyle te znane są już wprawdzie z różnych redakcyi i wydań; lecz Kodex pilźnieński (Plz.) może pod wielu względami sprostować je, uzupełnić i nowe rzucić światło na niektóre w nich miejsca wątpliwe. Jest bowiem przy całej bałamutności, jaką go pisarze oszpecili, od czego zresztą żaden kodex ortylów magdeburskich w języku niemieckim nie jest wolny, w wielu razach dokładniejszy i pełniejszy, niż każdy inny. Wyliczać w tém miejscu wszystkich nie widzę potrzeby, gdyż wiadome są już skądinąd, i ograniczam się dlatego tylko na wzmiance o ważniejszych, z którymi Kodex nasz porównałem. Są to następujące edycyje lub opisanie ortylów magdeburskich:

Wydanie pierwsze, drukowane r. 1517 przy augsburskiej edycyi Zwierciadła saskiego (Sachsenspiegel), i podzielone tu na trzy księgi, wiele rozdziałów i dystynkcyi. W tym kształcie przy Zwierciadle pojawiło się ono potem po kilkakroć w w. XVItym; najlepszą edycyją ²⁰⁾ skuteczną Cp. Zobel r. 1535 w Lipsku u Lottera.— Kodex brzeski ²¹⁾ (Brzg.), ogłoszony przez Böhme'go r. 1770—75 w t. V na str. 60—61 i w t. VI na str. 90—157 dzieła: *Diplomatische Beyträge zur Untersuchung der Schlesischen Rechte und Ge-*

²⁰⁾ Ausgabe „von kritischem Werth“ nazywa ją EBERT. Bibliogr. Lexikon, Ner 19·709.

²¹⁾ Niegdyś miasta Brzegu na Szląsku.

schichte. — Kodex drezdeński (Drz.), który podał r. 1860 dr. WASSERSCHLEBEN w t. I na str. 80 — 120 swojej pracy: *Sammlung deutscher Rechtsquellen.* — Tak zwane *Magdeburger Fragen* (Mgd. Fr.), wydane pod każdym względem znakomicie przez dra BEHRENDĄ r. 1865 w Berlinie. Niepospolity znawca prawa niemieckiego i ortyłów magdeburskich wziął za podstawę do swego wydania kodex znajdujący się w Lipsku, podzielony także na księgi, rozdziały i dystynkcyje, porównał z nim wszystkie inne znane sobie kodexy i druki, i z wszelką ścisłością liczne bardzo warianty z każdego w przypiskach przytoczył, z niektórych zaś, jak n. p. z kodexu toruńskiego (Trń.), którego redakcyja mocno się różni od innych, podał nawet dodatkowo wiele ortyłów w całej ich rozciągłości. — I wreszcie kodex krakowski (Krk), znajdujący się w bibliotece Uniwersytetu Jagiellońskiego pod Nrem 399 (dawniej pod znakiem CC. III. 35.), który opisał r. 1867 w t. XXXVIII na str. 1 — 24 wydanego przez wiedeńską Akademię umiejętności *Archiv'u für Kunde österr. Geschichte* dr. B. SCHOFF²²⁾, przed laty profesor Uniwersytetu lwowskiego Kodex ten znany już był zresztą po części i przedtém ze wzmianek, jakie o nim poczynił r. 1843 WISZNIEWSKI w t. V na str. 157 i n. *Historji literatury polskiej.*

Owoż Plz. porównany z tymi kodexami i wyda-
niami przedstawia się w sposób następujący:

²²⁾ Opisanie to wyszło także w osobnej odbitce: *Über eine Sammlung deutscher Schöffensprüche in einer Krakauer Handschrift.* Wien, 1867, 8vo, str. 24.

Przedewszystkiém, jak już wspomniano, ma do ortylów zawartych na kartach 8—127, Registr na sześciu kartkach początkowych 2—7, pisany na przemian kolorem czerwonym i czarnym. Registr ten zapowiada z góry już, wiele ortylów w ogólności jest w Kodexie, i w jakim po sobie idą porządku. Brzmi też tu, jak następuje:

²³⁾ on rechtem formunde, ab her vnmundiger kinder schult fordern vnd gelden moge. j^o.

Ap dy farnde habe nicht werte, ap der formunde das erbe forkawfen moge. y^o.

Wer wunde lewte schawen zal. iij^o.

Ap man gesten dink hegen zülle*, did* nicht. iiij^o.

Ap gast adyr purger vm erbe claget. v^o.

Ap gast adyr mitburger wunden clagten. vj^o.

Ffon gemewyr off fremde erde. vij^o.

Ap forsprechen folkomen recht mogen haben. viij^o.

Ap froneboten forsprechen mogen gezeyn. ix.

Ffon formunde, der gelt vsgebit an iowort. x.

Ap eyne frawe ir gut for gerichte forgebit. xj.

Ap eyn vnelich geborner elich frawe nympt. xij.

Ap eyn man noch zeyme tode vnelich be*. xiiij.

Ap eyn man besloffene mayt adyr frawe*. xiiij.

Ffon eynis forwestin erbe vnd gut. xv.

Ap czwe vneliche ennander elich nemen. xvj.

Ap vnelichis mannis kinder fort kinder hetten. xvij.

Ap rechtlose vnd vneliche ir gut for*. xvij.

Ap dy herschaft zych forsweygen. xix.

Ap eyn man zeyn amme nemen mochte czu ellichem weybe, was reicht. xx.

²³⁾ Pozostawione miejsce próżne na inicjal V.

Ap ein vnelich man vnd zeyne kinder hol vnd wandel habin mogen. xxj.

Wen man echten zal, ap man for der ochte forczewgen zal. xxij.

Ap rotmanne in der stat gewerbe misse handylt wurden for forsten vnd for herre. xxijj.

Ap eyn rotman dem rote abtrete bey zeynen frunt fon dem rechte, do her czu ge*. xxiiij.

Ap sich ijmant czu houe lybete, vnd recht do mette breche der stat czu schadin. xxv

Ap eyner den rot logen strofe. xxvj.

Ap ymant den heymelichen rot meldete. xxvij.

Ap abgesaczte rotmanne ymande obir czügin mogen. xxviiij.

Ap der rot eynen meynedis beschuldegit. xxjx.

Ap der rot ijmande vm wuchir beschuldegit. xxx.

Ap der alde rot eynen beschuldegit vm dówbe. xxxj.

Ap der alde rot ymant schuldegit vme fallich. xxxij.

Ap sich ymant der stat adir dem rote vm missetot yn genode* gebit. xxxiiij.

Ap ymant der stat voruellit, ap hor* dem hिरin icht voruollin soij*. xxxiiij.

Ap ymant tüt wedir der stat saczczunge. xxxv

Von scheppin geschugnisse* vndir der rotläute yngesegil. xxxvj.

Von orteil leyden vnde nicht wedir sprechen. xxxvij.

Wen eynen* weyp clagit, daz ir man eyn andir weyp habe genomen, vnd her des bekennit. xxxviiij.

Von aldir guttir gewonheyt vndirwissunge xxxjx.

Dornoch santtin dij scheppin czu Crocaw gemeynlich deze froge ken Meydeburg ijn schulchyn wortin. xl.

Von scheppyn gefengnisse von dem* rotmennen. xlj.

Wij des richters vorsperrunge bunt vnd craft habe. xlij.

Von des vronen botin busse vm missehandelunge. xliij.

Wenne eyn man sich slecht czühet an geczugnisse. xliiij.

Von mittunge erbes. xlv.

Ap eyn vatir seijme sone mag halfin sweren vme vngerichte vnde seijne eliche gebort. xlvi.

Was hanthafte tot seij vnd wij man dij irkenet. xlviij.

Ap eyn man missetut kegen den rotmannen. xlviiij.

Von der rotmanne schade. xlix.

Daz dij rotmanne besserunge nemen vnd wij. l.

Von der rotmanne vorderunge. lij.

Daz eyn hantwerkman rotman geseyn mag. liij.

Von der vorweysunge mit sechs pfennygin. liiij.

Von bekentnisse vom * dem rote. liiiij.

Von bekentnisse vor den seczende rote. lv.

Von der rotmanne bekentnis. lvj.

Daz eyn vngeerbit man czu rote gekorn wirt. lvij.

Abir von der rotmanne bekentnis. lviiij.

Von erblichem gute von swestirn vnd brudir, vnd von andirn sachen. lxj

Von vormunde guttis eynis kyndis. lx.

Von vorgebunge anirstorbins *. lxj.

Von vorgebunge anirstorbins erbis. lxij.

Von vorgebunge guttis kinder, dij andir haben. lxiiij.

Von aneualle der rade. lxiiiij.

Von kinden *, dij erres geswestijr gut nemen noch dem toge *. lxv.

Von kindern, dij czvm irsten vs zeyn gezaczt. lxvi

Von bürgen noch wergeldis recht. lxviij.

Von hanthafter tot in das burkgreuen gerichte.
lxviiij.

Von der scheppen kore. lxjx.

Von kaufkamern rechte. lxx.

Von kaufkamern besserung. lxxj.

Von der frawen gobe in der stat adijr yn dem
lande. lxxij.

Daz keyn Iude gewere mak gezeyn. lxxiiij.

Von meynkoufe. lxxiiij.

Von eygenunge gutis yn gehegetim dinge. lxxv.

Von vorsaczunge gutis ijn vremdem ding ge-
richte. lxxvj.

Daz ymant yn gehegetim dinge zeyne clage vor-
geben mag. lxxvij.

Wij man dij rewbir inheyschen sal. lxxviiij.

Der erbe voit busse nemen sal. lxxjx.

Von bekentnisse yn gehegetim dinge. lxxx.

Von czwyer dinste lawtyn. lxxxj.

Von gerichte. Capitulum lxxxij.

Was eyn lemde heyse. lxxxiiij.

Von gast clage vs vremde lande. lxxxiiiij.

Von des herczogin teydinge kegen den purge-
ren. lxxxv.

Von dem gotis pfennyng. Capitulum lxxxvj.

Von vorderunge kegen dem manne, der schult
wlnyt* in der stat gerichte. lxxxvij.

Von vorderunge uff das gut, do neyner* von
czuet. lxxxviiij.

Wer yn fremde lant foret seynis kawfis. lxxxjx.

Von vngehegektis* dingis geczugnus*. xc.

Ap offenbare schryft vnd instrument. xcj.

Von orteil leyden vnd nicht wedirsprechen. xcij.

Von vorderunge totslagis in eyner stat adir an-
dir vngerychte. xciiij.

Ab vmmessessen * vnd geste, geystliche vnd Iuden, wedir entwertin. xciiij.

Wer schepphen kyzen moge, vnd ap ze andir amecht gehabin mogin. xcvi.

Ap vormunde vnmundiger kijnder erbe vorkawfen mogen. xcviij.

Was der scheppe forbüssit vnd bestande ist. xcviij.

Ab vmmesessen beschuldin orteil yn der stat hollin mogin. xcviij.

Was man vor dem richter ane geheget dink gelagen moge. xcjx.

Von gewette bevssin dem gerichtte gehegetis dinges. c.

Was der richter ane dij scheppen czu richten habe. cj.

Wij der schepphin eijt zeyn sal. cij.

Wer dij wiczegistin zeyn. cij.

Wer gescholden orteil zal lossen beschreijben. ciiij.

Wer orteiyl schijlt, ap her moge mit rechte zijczzen. cv.

Mit welchen worten man orteiyl zhelden zal. cvj.

Ap eyner vnrecht ortel schulde. cvij.

Ap dij schepphin folgin zollin eyne geschulden orteil. cviiij.

Von ofgebunde der rade mit anderim gutte. cxj.

Was rade gezeyn mak das frawe *. cx.

Ffon gutte, das man czu halden gept vnd vorlorn wird. cxj.

Von bekantem gelobde for gehegetim dinge. cxij.

Wij wunden kampfertijk mogin gezeijn. cxiiij.

Won* forderunge vngerichtis elendijr lewte. cxiiij.

Won* swestijr kyndir fon vatir vnd von mutir, vnd von halbis brudir kindijr. cxv.

Ap woyte geschenken vnd gewant sneyden mogen. cxvj.

Von vöijteij vormittung vnd von ebentewir des vöijtes. cxvij.

Ap gerichte auch off frawen erbyn adir schul-
tezei. cxviiij.

Von gelde, das eyne frawe czü yrem manne
brenge. cxjx.

Ap schultezeij vnd vöyteij lenrecht zeynt. cxx.

Von vorgebunge dijarbetis * gutis vnd von man-
chir personen, dornoch czu kijrchen, adir czu zele ge-
rethe *. cxxj.

Von vorsprechunge geldis off forreychit erbe. cxxij.

Ap man entworten zulle vmme gelt, do man vor
forgesworn * hat. Capitulum cxxiiij.

Wer daz gelt zal legen czü holin vnbeschuldens
ortil. cxxiiij.

Ap monche, dyd gehorzaam haben getan, erbe*. cxxv.

Von vngerechte, das in gebunden tagen geschit.
cxxvj.

Ap sich schepphin zelbir zelbir * abgezeczen mo-
gen. cxxvij.

Wy man fon ingeweystem erbe eyn vs brenge
zal. cxxviiij.

Ffon erbe vnde rade, wer dij nemen sal. cxxix.

Ffon eynem halben bruder. Capitulum cxxx.

Was man in sichbetthe gebin mak. cxxxj

Ffon clage vnd ynnerunge noch totir hant. cxxxij.

Won* worgebunge dir erbeytis guthis. cxxxiiij.

Wy man gevangene lüte vme totslag gewynen
sal. cxxxiiij.

Von gefangyn luten vme vngerichte, dy man
slecht beclagit. cxxxv.

Ap vngerichte geschen yn gebunden tagin, vnd
vnuornecht * beclagit wirt. cxxxvj.

Was eijnem manne gefolgin mag, der eyne frawe
nijmt, dij kijndir hat adir nicht. cxxxvij.

Was eijne vrowe erem manne gebin lessit vnuorspert. cxxxviiij.

Was varnde habe sije *. Capitulum cxxxjx.

Von vorswornem gute, daz man bij eynes mannis laben vint. cxxxx.

Wij man eijnen sijnes mejneides obirwindin mak. cxxxxj.

Ap des Kindes gut, das do sterbit, mag uf dy mutir geerbyn czu tun vnd czu losen, vnd wer ijr erbijn gelop mac syn. cxxxix.

Wij alt eyn kint zeyn sal, das man obir is richten moege, vnd is sijn gut vorgebyn mag ane vormundeschaft. cxxxiiij.

Ap man eijn erbeling getwyngen mak. cxxxiiiij.

Vnde wij man das erbe gewinnen sal. cxxxv.

Was man frowen gebijn mogen. cxxxvj.

Von gelobten eijden, dij do komen ijn gebundin tagin. cxlvij.

Von pfanden, dij eyn gast dem andirn vorsezit. cxlviiij.

Von antwortin milt der hant. cxlxx.

Von den, dij erbe milt ynandir habin. cl.

Von volleist eynes totslagis. clj.

Von gemitten lüten, ap sij czugen mogen. clij.

Von tochtijr kindijr, is zij man adir*. cliij.

Von vorczyunge des orteijlis us eyne dyngge yn daz *. cliij.

Von totslag vnd kamphir wuden *. clv.

Ap sych eyn man dirholin mac an syn eijde. clvj.

Von eebrechungge. clvij.

Von eynis totin mannis erbe. clviiij.

Von spijsekouf. cljx.

Von rechtelosyn. Capitulum clx.

Wenne man spijse gelt geldin sulle. clxj.

Ap eyn obirstet herre eijme burger leiyp vor-
teijlt. clxij.

Von den , dy apgebetin werdyn von dem tode.
clxiiij.

Von scheldunge des orteyls. clxiiij.

Von hostijm rechte , ap sich des ijmant vorwil-
lekort. clxv.

Von gerechten lüten. clxvj.

Von vorgebunge varndir habe. clxvij.

Von den brifen obir schult vnd wij man dij
bricht. clxviiij.

Von vorsaczunge eynes erbis. clxjx.

Von gutis wegin , daz eyne manne obir dem
spele wirt. clxx.

Von seczunge der schechte. clxxj.

Von der trowfe vnd rynnewasser. clxxij.

Von betwingenden gezug. clxxiiij.

Ap man willekore moge gerichtten yn eijner
stat. clxxiiij.

Von vorkawffen der orteijle. clxxv.

Ffon moge der kijnder noch eryl guttis. clxxvj.

Noch vatirs tode mogyn dem swertmogin mij *
erym gute geantwert werdyn. clxxvij.

Von erbis eyd weysunge adir dethnisse * , vas
scheppin. clxxviiij.

Von kinde noch des vatirs tod geborn. clxxjx.

Vy man eyn besaczt vn beclagit erbe gwyn-
net * . clxxx.

Von betwinunge der ynnerung vnd vy man tuen
sal. clxxxj.

Von teylunge des guttis vnder geswystereden * .
clxxxiiij.

Von vrunde beseczunge eynis totyn mannis gut.
clxxxiiij,

Von beweysunge anirstorbin erbis. clxxxiiij.

Von vorweysunge andirstorbin * erbis mit stand-
den eygene. clxxxv.

Vor erbis vorzaczung vñ schult. clxxxvj.

Von beschuldene orteyl. clxxxvij.

Ap eyne sweren sulle for vorguldyn schult noch
totir hant. clxxxviii.

Won behaldunge des gutis noch des geberes to-
de. clxxxix.

Ap man von x marken eyne mark czijns mak
nemen. clxxxx.

Ap eyn kouff eynis eygenys wer uff eynen ey-
nen * wedirkauff. clxxxxj.

Von ufholdunge des schuldegers. clxxxxij.

Von der folgunge wychbildis rechte. clxxxxiii.

Ap eyn man vor seyne schult antwert vurde
myt der hant. clxxxxiiii.

Von peynegyn dy obilteter. clxxxxv.

Ap rechtelose mogyn ir gut vorkawffen. clxxxxvj.

Von twinvng * des kijndis czu geldin vatirs
schult. clxxxxvij.

Von ufgebunge der vormundeschaft. clxxxxviii.

Von eyne kinde ene lende were, das nicht vor-
munde hette, wij alt das zeyn zolde. clxxxxix.

Von vorsprechunge gutis vñ mundiger kindir. cc.

Von ufgebundener dübe ccj.

Von vorgebunge vñ doruf vorstorbene schult. ccij.

Von gutis vorsprechnge, das mer der eyner
vorspricht mijt rechte. cciiij.

Von eynem manne, dem zyn gut vorsprochyn
wirt, vñ entrijnt. cciiij.

Von vorsprochem * gvte, ap eyn man nicht yn-
heimisch were. ccv.

Ap eyn man des andirn logit uffum* wegin. ccvj.

Ap eyn man mijt geczüge clagit vñ auch der
andir. ccvij.

Sentencia in Cracowia *. ccviiij.

Von gutis vorsprechunge deme, der nicht ynheymisch ist. ccjx.

Von ynheymischim vorsprochim gute. ccx.

Von clage uf eijnis andirn manis gut. ccxj.

Von gehegtis dingis geczugnisse. ccxij.

Von morgengobe vnd geystlicher kyntschaft. ccxiij.

Von morgingobe czweijr kint. ccxiij.

Von totslak adir kampbir wndin. ccxv.

Von antwort wegevertigen lüten. ccxvj.

Von dingyn yn gebundin tagijn. ccxvij.

Ap man yn gebundin tagen dyngen moge adir pfant ufbiten. ccxviiij.

Von gehegtim dinge vnd geswornen schepphin. ccxjx.

Von geswornen schepphin yn gehegtim dinge ccxx.

Mit wij vil schepphin der richter gerichtten moge. ccxxj.

Wij lange dij schepphin zeczijn zullen ijn gehegtym dinge. ccxxij.

Von antwort dem gaste. ccxxij.

Von wijllekor der rotmanne vnd der stat wyllekor. ccxxiiij.

Von wijllekor der rotmannen vnd ijren schreibirn. ccxxv.

Von scheppin orteijl des sij nicht wyssin. ccxxvj.

Von kampwerdegin wndin eynis enelendis manis. ccxxvij.

Von bekentnis yn gehegtir bank. ccxxviiij.

Von volleijst eynis totslagis. ccxxjx.

Ap man eynen man beschuldegit vor gerichtte vmme totslag. ccxxx.

Von gemawir, daz do ist czweyschyn czwey mannen. ccxxxj.

Von vormundeschaft der kinder adir erbin gelob. ccxxxij.

Ap eyn burgir adir gast eijme andir burger adir gast eijn pferf anspreche. ccxxxiiij.

Ap dij schepphin keynen nocz adir freijunge habin mogin vmme ere müe. ccxxxiiij.

Von flochtenen sachin adir dingij, dij man clagit vor gerichte. ccxxxv.

Von dinste vnd dyner haldin adir schreybirn huldin. ccxxxvj.

Von den, dij zych zelbir totin. ccxxxvij.

Ap eyn man zeyn elich weijp irsluge, ap her zeijn recht gewijnnen moge. ccxxxviiij.

Ap der richter tac mak wirkin obir twere nacht. ccxxxjx.

Ap der konig adir obir herre das gerichte ijn zeynem lande zeynen lewten vorzizihen eymak*. ccxli.

Ap man vorueste lüte obir czügin zulle an dir tat. ccxli.

Von voruestunge des gerichtis. ccxliij.

Von ijnerunge noch totijr hant. ccxliij.

Ap ein weyp mit gezugen beclagit wirt vm eygene schult. Von clage vmme schult. ccxliiiij.

Von morgingobe der vrowen yn gehegetim dinge. ccxlv.

Von anesproche eijnis pferdis. ccxlvj.

Wenne eyne vrowe gut czu eijme manne brennit, vnd em daz ufgebit vor gerichte noch erem tode. ccxlvij.

Von gebijn vnd hirschaft behaldin der gobe. ccxlviiij.

Ap eyne vor gerichte gut wurde gegeben, vnd der andir daz ijn zeynir were vor gerichte noch zeinis veij* erbe gesprochen. ccxljx.

Von vnmundegin kindijn gezugnisse, das mundik zeij, vnd mit weme ijs gezugin sal. ccl.

In welchin zachchin man czuge zal ²⁴⁾ vorsuchyn
mac. cclj.

Ap gesworne lüten andirweijt sweren sullen. cclij.

Von legunge geldis vm geschuldin orteijl. cclij.

Von orteijls schaldunge vm ee gerechte orteijl.
ccliiij.

Ap ijmant vm vorwandelunge zeyner rede ijn
gevenenis queme vor. cclv.

Ap des richters bekentnis bunt vnd kraft habe.
cclvj.

Von vngerichte, dij nicht hanthaftik begriffen
wirt, vnd doch mit geruffte beclagit wirt. cclvij.

Von clage vmme schult vnvorczoginlich. cclviiij.

Ap eyn man beclagit, vnd der tag henwec ist.
ccljx.

Von morgingobe vnd varnde habe. cclx.

Wij eijn Iude clagete uf eynen man vmme vbel-
handelunge. cclxj.

Von gelobde, dij eyn man d* ijn gefenknis ge-
lobt. cclxij.

Von zecherunge eynis mannis. cclxiiij.

Ap man vm x mark eijn mark mac kouffen. cclxiiiij.

Von geschuldenem ortil vor des burkgrefin dink
vm beschuldin kauf, vnd auch wij dij busse zej. cclxv.

Von angestorbenen erbe. cclxvj.

Ap eijn man den andirn eyde irlisse, vnd venne
eyn andirn man den vm dijzelbe sache beclait. cclxvij.

Von briffe brechunge us gehegetim dinge. cclxviiij.

Von vndirscheydunge pfant zeczin. cclxjx.

Von gobe, do man herschaft obir us nympt. cclxx.

Von gobe mit usnemen vrowen erem manne. cclxxj.

Von vnvorczogintlich ym gelobde vnde schult,
daz man geldin zal. cclxxij.

²⁴⁾ Wyraz „zal“ przemazał pisarz nieznacznie.

Von vfgelaufin kindern vnd von anyrstorbenem erbe. cclxxiiij.

Wy lange man vsgelawfener kinder beyten sulle. cclxxiiiij.

Von slechtir clage, vy man der entgen sulle of den heylgen. cclxxv.

Von vorbranten hüse, daz nicht vorreichit ist. cclxxvj.

Von vorsacztem vorlornen pfande. Auch hat ienir ffon des richters gebot. cclxxvij.

Ap man vorsaczte erbe an der wille, do mette vorbrift sint, wedir wek forreychin moge. cclxxviiiij.

Wer des gefangin pflegen sal. cclxxjx.

Won hurheyte eynis manns, der do nakt begriffen wyrt. cclxxx.

Wy man sich czuhyt anyrstorbin erbe for gehegit dink. cclxxxj.

Von rechtelosen vnd fon vorsprochin lüten. cclxxxiiij.

Von clagunge eynis gastis, der do kumt vor recht us fremdiu landin. cclxxxiiiij.

Von teydinge eynis manns vnd weybis. cclxxxiiiiij.

Von gesprochenen orteijl in stat rechte. cclxxxv.

Von koufe eynis erbis vnd czinsis. cclxxxvj.

Wij das eynir hat geclait uf den andirn vm eynen hof. cclxxxvij.

Von clage eynir vrouwen vnd enelende. cclxxxviiiij.

Von orteijl den scheppin. cclxxxjx.

Von wedirsproche eijnir vrowen vnd ijr is sonis. cclxxxx.

Von clage yn gehegetim dinge. cclxxxxj.

Von gestolnijm gelde. cclxxxxiiij.

Von pferdijs anspruchunge. cclxxxxiiiij.

Von slachtunge czweijer manne. cclxxxxiiiiij.

Von gestolenen * gute us eijnem keler. ccxcv.

Von vorschosnem gute der stat recht. ccxcvj.

Von clage ejnis molners. ccxcvij.

Wij eynir clayte uf den andirn. ccxcviiij.

Von kampher wnde. ccxcjx.

W tym też porządku, jak Regestr ten wskazuje, idą na kartach 8—127 same orytle. Jest ich razem także 299, wszystkie mają swoje inicjały czerwone i swoje zatytułowania czyli nagłówki, pisane bardzo często także rubro, a obok tych i swoją liczbę bieżącą, wyrażoną literami rzymskimi. Zestawienie każdego z osobna, od pierwszego począwszy do ostatniego, najprzód z dra BEHRENDA Mgd. Fr., a potem, jeżeli to nie wystarczało, z kodexami Brzg., Drz., Trń. i z Krk. według opisanja dra BISCHOFFA, daje tabelę taką :

Plz.	Mgd. Fr.	Brzg.	Drz.	Trń.	Krk.
j	I 8·1	131·2 i 3	CLIII	141 i 142	1
ij	I 8·2	{ 131·4 i 132·1	CLIV	143	2
ijj	I 2·2	—	—	—	3
iiij	II 5·1 in.	—	—	145	4
v	II 5·1 cont.	—	—	146	5
vj	II 5·1 fin.	—	—	147	6
vij	—	132·2 i 3	CLVIII	—	7
viiij	I 5·2	—	—	—	8
ix	I 5·3	—	—	—	9
x	I 8·3	—	CLXI	151	10
xj	—	—	CLXXVIII	—	11
xij	I 14·2	—	—	—	12
xiiij	I 14·3a	—	—	—	13
xiiiij	I 14·3	—	—	—	14
xv	—	—	LXXXV	—	15
xvj	I 14·5	—	—	—	16

Plz.	Mgd. Fr.	Brzg.	Drz.	Trń.	Krk.
xvij	I 14·4	—	—	—	17
xviiij	I 14·1	—	—	—	18
xix	I 2·25	—	—	—	19
xx	I 14·6	—	—	—	20
xxj	I 14·7	—	—	—	21
xxij	III 8·2	—	—	—	22
xxiiij	I 1·19	—	—	—	23
xxiiiij	I 1·14	—	—	—	24
xxv	I 1·15	—	—	—	25
xxvj	I 1·20	—	—	—	26
xxvij	I 1·13	—	—	—	27
xxviiij	I 1·25	92·3 i 4	II	—	28
xxjx	I 16·6	93·1 i 2	III	—	29
xxx	—	93·3 i 4	IV	—	30
xxxj	I 1·26	93·5 i 6	V	—	31
xxxij	III 7·4	93·7 i 8	VI	—	32
xxxiiij	I 1·27 in.	—	VII	—	33
xxxiiiij	I 1·27 fin.	127·1	VIII	—	34
xxxv	I 1·11 med.	121·6	IX	—	35
xxxvj	I 3·17	{ 135·5 i 136·1	CLXII	152 i 153	36
xxxvij	—	—	CCII	—	37
xxxviiij	III 7·1	—	—	—	38
xxxjx	I 1·1 in.	—	—	—	39
xl	I 1·1 cont.	—	—	—	40
xlj	I 3·8	—	—	—	41
xlij	—	137·3 i 4	CLXVI	—	42
xliij	I 5·4	{ 137·5 i 138·1	—	—	43
xliiiij	—	138·2 i 3	—	181	44
xliv	—	—	CLXVIII	—	45
xlvj	I 9·6	—	—	—	46
xlvij	III 4·1	—	—	—	47
xlviij	—	115·6	X	—	48

Plz.	Mgd. Fr.	Brzg.	Drz.	Trń.	Krk.
xlix	—	113·2	—	—	49
l	—	115·6	X	—	50
lj	I 1·11 fn.	116·1	—	—	51
lij	—	116·2 i 3	—	—	52
liij	—	117·3	—	—	53
liiij	I 1·24 fn.	117·4	—	—	54
lv	—	117·5	—	—	55
lvj	—	117·6	—	—	56
lvij	—	118·7	—	—	57
lviiij	—	120·1	—	—	58
ljx	I 7·23	91·1 i 2	I	—	59
lx	—	139·1	—	—	—
lxj	—	V 60·6	—	—	61
lxij	—	139·2 = V 61·1	—	—	60
lxiiij	—	139·3 = V 61·2	—	—	62
lxiiiij	—	139·4 = V 60·5	—	—	63
lxv	—	V 61·4	—	—	65
lxvj	—	139·5	—	—	64
lxvij	—	139·6	—	—	66
lxviiij	—	115·4	—	—	68
lxix	—	116·4	—	—	69
lxx	—	116·6	—	—	70
lxxj	—	116·7	—	—	71
lxxij	—	116·8 = 139·7	CCXXX	—	72
lxxiiij	—	117·1	—	—	73
lxxiiiij	—	117·7	—	—	74
lxxv	—	118·5	—	—	75
lxxvj	—	118·6	—	—	76
lxxvij	—	119·1	—	—	77
lxxviiij	—	111·3 = 140·1	—	—	78
lxxix	—	119·3	—	—	79
lxxx	—	119·4	—	—	80
lxxxj	—	119·8	—	—	81
lxxxij	—	—	CCXXXVI fn.	—	82

Plz.	Mgd. Fr.	Brzg.	Drz.	Trń.	Krk.
lxxxij	—	121·2 = 140·2	—	—	83
lxxxiiij	—	121·3	—	—	84
lxxxv	—	121·4	—	—	85
lxxxvj	—	121·5 = 140·3	—	—	86
lxxxvij	—	122·1	—	—	87
lxxxviiij	—	122·2	—	—	88
lxxxix	—	122·4 = 140·4	—	—	89
xc	I 2·9	—	—	—	90
xcj	I 15·7	140·5 i 141·1	CCXL	—	91
xcij	—	—	CCII	—	92
xciiij	III 1·1	—	—	—	93
xciiiij	I 2·13	—	—	—	94
xcv	I 1·2	—	—	—	95
xcvj	I 8·4	—	—	—	96
xcvij	I 3·9	—	—	—	97
xcviiij	I 1·3 exc. fin.	—	—	—	98
xcix	—	—	CXI	—	99
c	I 2·3a	—	—	—	100
cj	I 2·4	—	—	—	101
cij	I 3·1	—	—	—	102
ciij	I 1·12	—	—	—	103
ciiiiij	I 3·12	—	—	—	104
cv	—	—	XCVIII a	—	105
cvj	I 4·1	—	—	—	110
cvij	I 4·2	—	—	—	106
cviiij	I 4·3	—	—	—	107
eix	—	—	CXLV	—	108
cx	—	—	CLXXIX	—	109
cxj	II 7·1	—	CII	25	111
cxij	—	—	—	21	112
cxiiij	III 1·2	—	—	—	113
cxiiiij	I 2·14	—	—	—	114
cxv	I 7·12	—	CI	—	115
cxvj	I 2·7	—	CLXXX	26	116

Plz.	Mgd. Fr.	Brzg.	Drz.	Trń.	Krk.
cxvij	I 2·8	—	—	—	117
cxvij	I 2·10	—	—	—	118
cxix	—	141·6	—	29	119
cxx	I 2·11	—	—	—	120
cxxj	I 12·1	—	CLXXXI	—	121
cxxij	II 2·5	—	—	—	122
cxxij	—	—	—	33	123
cxxiiij	I 3·10	—	—	—	124
cxxv	I 10·1	—	—	—	125
cxxvj	III 3·5	—	CLXXXV	—	126
cxxvij	I 3·7	—	CLXXXVI	—	127
cxxvij	I 6·1	—	CLXXXVII	—	128
cxxix	—	—	CLXXXVIII	—	129
cxxx	I 7·11	—	—	—	130
cxxxj	I 12·2	—	—	—	131
cxxxij	II 3·2	—	CXLVI	43	132
cxxxij	—	—	—	44	133
cxxxiiij	III 4·2	142·3 i 4	CXLVII	45	134
cxxxv	III 4·3	143·1 i 2	—	—	135
cxxxvj	III 3·1	—	—	—	136
cxxxvij	—	—	CL in.	—	137 in.
cxxxvij	—	—	CL cont.	137 cont.	
cxxxix	—	—	CL fin.	—	137 fin.
—	I 1·16	—	XXX	63	138
cxxxx	I 1·17	—	XXXI in.	—	140
cxxxvj	I 16·4	—	XXXI fin.	—	139
cxxxvij	I 7·1	—	XXXI b.	—	141
cxxxiiij	I 9·1	—	—	—	142
cxxxiiij	II 2·6	—	—	—	143
cxxxv	II 2·7	—	—	—	—
cxxxvj	—	—	XXXII fin.	—	144
cxlvij	III 3·2	—	—	—	145
cxlvij	II 2·9a	—	XXXIV	52	146
cxlix	II 2·8--II 4·1	—	—	—	147

Pilz.	Mgd. Fr.	Brzg.	Drz.	Trn.	Krk.
cl	I 7·10	—	—	—	148
clj	III 1·6 exc. fn.	—	XXXVI	—	149
clij	I 15·2	—	—	—	150
clijj	I 7·13	—	—	—	151
cliiij	I 3·13	—	—	—	152
clv	I 16·1	—	—	—	153
clvj	I 16·2	—	—	—	154
clvij	III 7·2	—	XL	75 i 76	155
clviiij	I 7·14	—	XLI	77	156
clix	I 1·8	—	—	—	157
clx	I 1·9	—	—	—	158
clxj	II 8·1	—	—	—	159
clxij	I 1·21	—	—	—	160
clxiiij	I 17·2	—	XLV in.	82	161
clxiiiij	I 4·4	—	—	—	162
clxv	I 1·18	—	—	—	163
clxvj	III 8·1	—	—	—	164
clxvij	—	—	XLVIII	—	165
clxviiiij	I 2·9	—	L	—	166
clxix	I 6·8	—	—	—	167
clxx	I 20·1	—	—	—	168
clxxj	I 19·1	—	—	—	169
clxxij	I 19·2	—	—	—	170
clxxiiij	I 15·3	—	LV	94	171
clxxiiiij	I 1·10	—	LVI	95	172
clxxv	I 1·4	—	—	—	173
clxxvj	I 8·5 in.	—	—	—	174 in.
clxxvij	I 8·5 fin.	—	—	—	174 fin.
clxxviiij	I 3·16	—	—	—	175
clxxix	I 9·3	—	LXXII	—	176
clxxx	—	—	XCVI exc. in.	—	177
clxxxj	II 3·3	—	—	—	178
clxxxij	I 7·3 145·2 = V 61·3	—	—	—	179
clxxxiiij	I 7·2	—	LXXIV	104	180

	Pilz.	Mgd.	Fr.	Brzg.	Drz.	Trú.	Krk.
clxxxiiij	I 7 4	—	—	—	—	—	181
clxxxv	I 7 5	91 3	cont.	—	—	—	182
clxxxvj	II 2 10	—	—	—	—	—	183
clxxxvij	—	—	—	LVIII	—	—	184
clxxxviiij	II 2 11	—	—	—	—	—	185
clxxxix	I 12 3	145 4	—	—	—	—	186
clxxxx	II 1 1	145 5	i 6	—	—	131	187
clxxxvj	II 1 2	—	—	—	—	—	188
clxxxvij	II 2 20	—	—	—	—	—	189
clxxxviiij	I 3 2	—	—	—	—	—	190
clxxxviiij	II 4 2	—	—	—	—	—	191
clxxxxv	III 9 1	—	—	—	—	—	192
clxxxxvj	I 14 1	—	—	—	—	—	193
clxxxxvij	II 2 12	—	—	—	—	—	194
clxxxxviiij	I 8 6	—	—	—	—	—	195
clxxxxix	I 8 9	—	—	—	—	—	196
cc	I 8 7	—	—	—	—	—	197
ccj	III 2 1	—	—	—	—	—	198
ccij	II 2 12a	—	—	—	—	—	199
cciiij	II 2 1	—	—	—	—	—	200
cciiiij	II 2 2	—	—	—	—	—	201
ccv	II 2 3	—	—	—	—	—	202
ccvj	III 5 1	—	—	CVII	—	—	203
ccvij	II 2 13	—	—	—	—	—	204
ccviiij	I 12 4	—	—	—	—	—	205
ccix	II 2 3a	—	—	—	—	—	206
ccx	II 2 4 in.	—	—	CXV in.	—	—	208 in.
ccxj	II 2 4 fin.	—	—	CXV fin.	—	—	208 fin.
ccxij	I 15 4	—	—	—	—	—	210
ccxiiij	I 9 5	—	—	—	—	—	211
ccxiiiij	I 11 1	—	—	—	—	—	212
ccxv	III 1 3	—	—	—	—	—	213
ccxvj	I 16 5	—	—	—	—	—	214
ccxvij	III 3 3	—	—	—	—	—	215

Plz.	Mgd. Fr.	Brzg.	Drz.	Trń. Krk.
ccxviiij	III 3·4	—	—	— 216
ccxix	I 2·1 in.	—	—	168 217 in.
ccxx	I 2·1 cont.	—	—	169 217 cont.
ccxxj	I 2·1 fin.	—	—	170 217 fin.
ccxxij	II 2·14 in.	—	CXVI	172 218 in.
ccxxiij	II 2·14 fin.	—	—	— 218 fin.
ccxxiiij	I 3·3	—	—	— 219
ccxxv	I 3·6	147·5 i 6	—	— 220
ccxxvj	I 3·11	—	—	— 221
ccxxvij	I 2·5	148·2 i 3	CXCII in.	— 222
ccxxviiij	I 5·5	148·4	CXCII fin.	— 223
ccxxix	I 2·15	149·1 i 2	—	— 224
ccxxx	III 1·4	—	—	— 225
ccxxxj	I 6·2	—	CC	160 226
ccxxxij	I 8·8	150·1 i 2	CCI	161 227
ccxxxiiij	I 13·1	—	—	— 228
ccxxxiiiij	I 3·4	150·3 i 4	—	— 229
ccxxxv	—	—	—	— 230
ccxxxvj	I 3·5	—	—	— 231
ccxxxvij	III 6·1	150·5 i 6	CCXLIII	— 232
ccxxxviiij	I 17·1	—	CXVIII in.	— 233
ccxxxix	III 1·5	—	—	— 234
ccxl	—	151·1	—	— 235
ccxlj	III 8·3 in.	—	—	— 236
ccxliij	III 8·3 fin.	—	—	195 237
ccxliij	II 3·1	—	—	— 238
ccxliiiij	II 2·22	—	—	— 239
ccxlv	I 11·2	—	—	— 240
ccxlvj	—	—	CCXLVII	— 241
ccxlvij	I 12·5	151·4 i 5	—	— 267
ccxlviiij	—	151·6 i 152·1	CCXLVI	— 268
ccxlix	—	152·2 i 153·1	CCIII	— 269
ccl	I 9·2	153·2 i 3	—	— 270
cclj	I 15·5	153·4 i 5	—	— 271

Plz.	Mgd. Fr.	Brzg.	Drz.	Trú. Krk.
cclij	I 2·12	—	—	272
cclijj	I 4·6	—	CXXVII	273
ccliiij	I 4·5	—	—	205 274
cclv	III 9·2	—	CLXIX	275
cclvj	I 2·6	—	—	276
cclvij	III 1·7	—	—	277
cclviiij	II 2·15	154·4 i 155·1	—	278
cclix	II 2·16	155·2 i 3	—	279
cclx	—	—	CLXXI	280
cclxj	I 4·7	—	CLXXIII	281
cclxij	III 9·3	—	CXXIX	282
cclxiiij	I 6·3	—	—	283
cclxiiiij	II 1·2a	—	—	284
cclxv	II 9·1	—	—	165 285
cclxvj	I 4·8	—	—	200 286
cclxvij	I 6·5	156·3 i 157·1	—	— 287 i 242
cclxviiij	I 3·18	—	—	209 243
cclxix	II 2·17	—	CXXXIX	210 244
cclxx	I 3·19	—	—	206 245
cclxxj	I 11·4	—	—	246
cclxxij	II 2·18	—	—	208 247
cclxxiiij	I 8·11	—	—	248
cclxxiiiij	I 7·6	—	—	249
cclxxv	II 10·1	—	—	250
cclxxvj	I 6·6 in.	—	—	215 251
cclxxvij	I 6·6 fin.	—	—	216 252
cclxxviiij	I 6·7	—	—	253
cclxxix	II 2·19	—	—	254
cclxxx	III 7·3	—	—	255
cclxxxj	I 7·7	—	—	256
cclxxxij	I 16·3	—	—	257
cclxxxiiij	III 9·2	—	—	258
cclxxxiiiij	—	—	—	259
cclxxxv	—	—	—	260

Plz.	Mgd. Fr.	Brzg.	Drz.	Trń.	Krk.
cclxxxvj	—	—	—	—	261
cclxxxvij	—	—	—	—	262
cclxxxviiij	—	—	—	—	263
cclxxxix	—	—	—	—	264
cclxxxx	—	—	—	—	265
cclxxxj	—	—	—	—	266 i 288
cclxxxij	—	—	—	—	289
cclxxxiiij	—	—	—	—	290
cclxxxiiiij	—	—	—	—	291
cclxxxv	—	—	—	—	292
cclxxxvj	—	—	—	—	293
cclxxxvij	—	—	—	—	294
cclxxxviiij	—	—	—	—	295
cclxxxix	—	—	—	—	296

Każdy zatem ortyl w zbiorze Plz. ma odpowiedni w dra BEHREND A Mgd. Fr., albo w kodexach Brzg., Drz., Trń. lub Krk., a co ciekawsza i ważniejsza, porządek ich, jak to tabella powyższa wskazuje, odpowiada z małemi różniczkami prawie zupełnie porządkowi ortyłów w Krk. Zgodność ta jest nawet jak na owe czasy zadziwiająca, zwłaszcza gdy się zważy, że między wszystkimi znanymi dotychczas kodexami niemieckimi ortyłów magdeburgskich niemasz prawie dwóch, któreby do tego stopnia były zbliżone do siebie co do porządku następujących po sobie ortyłów. Poszło to niewątpliwie stąd, że obydwaj, tak Plz. (wcześniejszy, z początku XVgo w.) jak Krk. (nieco późniejszy, ułożony prawdopodobnie już po r. 1420), odpisane zostały z jednego pierwowzoru albo z kodexów, które z takiego pierwowzoru wyszły. Wprawdzie Krk. jest co do ilości znajdujących się

w nim ortyłów trochę obfitszy, liczy ich bowiem 306, i ostatnich jego dziesięć ortyłów, t. j. 297 — 306, nie ma Plz., lecz okoliczność ta jest mniej znaczącą i daje się całkiem po prostu wytłómaczyć: pisarz drugiej połowy Plz. (od karty 47 do końca) albo był przeszkodzony czémś, i nie miał już czasu dopisać ortyłów Krk. 297 — 306, albo ortyłów tych nie było jeszcze wcale w pierwowzorze, i Krk. wziął je do swego zbioru skądinąd. Lecz aż do miejsca, na którym skończył Pilz., t. j. do karty Pilz. 127, zgadzają się obydwie prawie zupełnie, gdyż różniczki, jakie w nich tu i ówdzie co do porządku ortyłów zaszyły, są tylko przypadkowe.

Do ortyłu bowiem Plz. lxx = Krk. 59 porządek ten nie różni się zgoła niczém. Odtąd zaś na pozór tylko kodexy Plz. i Krk. nie zgadzają się ze sobą, tak że przy końcu ortył Plz. cxcxj wypaść musiał = Krk. 296. Jakim sposobem nastąpić to mogło, powiada już choćby pobieżny rzut oka na powyższe zestawienie tabellaryczne:

I tak przedewszystkiém opuszczone są w Krk., zdaje się przez nieuwagę pisarza, dwa ortyle Plz.: lx = Brzg. 139:1, i cxxxxv = Mgd. Fr. II 2:7. Odwrotnie znowu zdaje się, jakoby nie było w zbiorze Plz. ortyłu Krk. 67 = Brzg. 139:7 i 116:8 = Drz. CCXXX; lecz zdaje się tylko, bo pisarz Krk. dopuścił się i tu przez nieuwagę pomyłki, i ortył ten sam powtórzył zaraz niżej po raz drugi; Krk. bowiem 72 jest także = Brzg. 139:7 i 116:8 = Drz. CCXXX, i w tém miejscu ma go też i Plz. lxxij. Nie znajdują się natomiast wcale w zbiorze Plz. ortyle Krk. 207 i 209, których niema zresztą w żadnym zgoła ko-

dexie niemieckim ortylów magdeburskich (209 jest przytém nawet co do pochodzenia swego krakowskim, gdyż wydany został przez sąd tamtejszy z datum: „Geg. czu Crac. am Montag crast ... (?) octaua epi-phan. Dom.“). W tém miejscu więc zrobił prawdopodobnie już pisarz Plz. pomyłkę.

Na to pozorne zachwianie porządku ortylów w obydwóch zbiorach wpłynęła dalej po trosze okoliczność, że niektóre ortyle są w obydwóch kodexach po prostu poprzekładane: I tak: Plz. lxj = Krk. 61, Plz. lxij = Krk. 60, Plz. lxij = Krk. 62... Plz. lxxv = Krk. 65, Plz. lxxvj = Krk. 64... Plz. cv = Krk. 105, Plz. cvj = Krk. 110, Plz. cvij = Krk. 106... Plz. cxxxx = Krk. 140, Plz. cxxxxj = Krk. 139... Lecz okoliczność ta jest drobniejszą; bardziej przyczyniło się do pomnożenia ilości a razem niezna- cznej różnicy w porządku ortylów Plz., że co w zbiorze tym czyni dwa lub trzy ortyle, zebrane jest w Krk. w jednym. A więc Krk. 137 = Drz. CL. = Plz. cxxxvij + cxxxvij + cxxxix, do którego bez osobnego nagłówka i bez osobnej liczby porządkowej dodany jest jeszcze Krk. 138 = Mgd. Fr. I 1·16 = Drz. XXX = Trń. 63. Toż i Krk. 174 = Mgd. Fr. I 8·5 = Plz. clxxvj + clxxvij, a Krk. 208 = Mgd. Fr. II 2·4 = Drz. CXV = Plz. ccx + ccxj: po prostu tak z Krk. 174 jak 208 zrobił Plz. dwa ortyle, jeden z pytania, drugi z odpowiedzi. Podobnie Krk. 217 = Mgd. Fr. I 2·1 = Trń. 168 + 169 + 170 = Plz. ccxix + ccxx + ccxxj, a Krk. 218 = Mgd. Fr. II 2·14 = Plz. ccxxij + ccxxij. Wszystko to razem stało się więc naturalnym sposobem przyczyną zachwiania porządku ortylów tak w Plz jak w Krk.,

i spowodowało, że przy końcu Plz. cexcx wypaść musiał = K r k. 296. Lecz zachwianie to jest więcej przypadkowe, spowodowane raczej nieuwagą pisarzy, i tylko wyjaśnićby jeszcze wypadało, dlaczego Plz. cexlvj = K r k. 241, a zaraz potem Plz. cexlvij — cclxvij = K r k. 267—287 i 242, zaś Plz. cclxviii—cclxxxxj = K r k. 243—266 i 288. Wprawdzie wyjaśnienia takiego dać nie umiem, gdyż musiałbym kodex K r k, opisany zresztą, jak się zdaje, starannie przez dra BISCHOFFA, mieć pod ręką i przypatrzeć mu się bliżej; zdaje mi się jednakowoż, że nastąpiło to także tylko przypadkowo, i że K r k. prawdopodobnie w tém miejscu jest przez pomyłkę fałszywie oprawiony: introligator musiał tu po prostu zeszyty kodexu poprzekładać.

Są więc obydwaj kodexy ortyłów magdeburgskich w języku niemieckim, K r k. i Plz., jak żadne dwa inne, całkiem zbliżone do siebie co do porządku i treści następujących po sobie ortyłów, i pójść musiały koniecznie albo z pierwowzoru, przeznaczonego dla miast i miejscowości polskich, osadzonych obcymi przybyszami i na prawie niemieckim lokowanych, albo z kodexów, które z takiego pierwowzoru odpisane zostały. Nawet bowiem i w innych, na pozór niby nie nieznaczących drobnostkach, zgadzają się ze sobą: ortyl n. p. D r z. CCII przytoczony jest i w jednym i w drugim dwa razy, w Plz. xxxvij i xcij, w K r k. także 37 i 92, ortyl zaś K r k. 203 = D r z. CVII = M g d. F r. III 5:1 jest w K r k. bez pytania, a odpowiedny mu Plz. cevj także pytania tego niema.

Natomiast Plz. co do treści i rozmiarów każdego ortylu z osobna przewyższa w wielu bardzo razach

tak K r k. jak i wszystkie inne kodexy, z wyjątkiem może małym T r n., który, o ile go dr. BEHREND w dodatkach do swego dzieła w całości podać mógł, będzie miał także, jak się zdaje, tu i ówdzie pełniejszą redakcją. Wchodzić we wszystkie szczegóły, jakimi się redakcyja P l z. odznacza, i przytaczać tu z niego wszystkie warianty, nie widzę potrzeby, raz że warianty te, choć bardzo liczne, są po większej części mniej ważne, a potem, ponieważ zestawienie wariantów z licznych rękopisów i druków ortylów magdeburgskich we wspomnianém dziele dra BEHREND: Die Magdeburger Fragen, jest pod każdym względem znakomite, i wystarczyłoby mogło dla badacza, któryby zamierzał polski przekład ortylów z w. XV zestawić z niemieckim oryginałem i ściśle je porównać, co nawet dla zbadania historii prawa magdeburgskiego w Polsce, jak to już słusznie WISZNIEWSKI zauważył ²⁵⁾, jest nieodzownie potrzebne, i do czego koniecznie przyjść powinno. Badacz polski będzie musiał naturalnie oprzeć porównanie swoje przedewszystkiém na kodexach P l z. i K r k., a dopiero potem za pomocą tabelli, podanej wyżej dla P l z., jak i tabelli dra BRISCHOFFA dla K r k., także z dra BEHREND: Mgd. Fr., gdyż tak przekład wydany przez WISZNIEWSKIEGO w t. V Historii literatury polskiej, jak przekład ogłoszony przez MACIEJOWSKIEGO w t. VI Historii prawodawstw słowiańskich, jak wreszcie i przekład znajdujący się w rękopisach biblioteki Zakładu nar. im. Ossolińskich we Lwowie pod Nrem 50 (dawniej pod znakiem

²⁵⁾ Hist, lit. polsk., V 161 w przyp. 280.

LI), który WISZNIEWSKI fałszywie opisał, a o którym innym może razem będę mógł zdać obszerniejszą sprawę, mają z małemi znowu różniczkami ten sam porządek, co Plz. i Krk.

Niewchodząc zatém we wszystkie i często nawet nic nieznaczące warianty Plz., podnoszę tu tylko te z niego szczegóły, które go istotnie od innych kodeksów wyróżniają. Redakcja jego, jak powiadam, jest w wielu razach pełniejszą od innych: zdarza się to najczęściej na końcu wielu ortyłów, a raz i na początku. Ortyl mianowicie Plz. cexjx = Mgd. Fr. I 2·1 in. = Trń. 168 = Krk. 217 in., zaczyna się tu tak: „Anno Domini m^occc^olxxx^o quarto in crastino sancti Andree apostoli wurdin di noch geschrebin brife gesant keijn Meydeburg ijn sulchin wortin: Wij vnd mit welchin wortin...“. Tego datum, t. j. dnia 1go grudnia r. 1384, nie podaje żaden inny kodex przy tym ortylu. Inne zaś kończą się w Plz. w sposób następujący:

xxvij... Gebin vndir vnser yngesegil der stat
czu Medeburg.

xliij... Besegilt mit vnserm ingesegil.

xlvj... Besegilt mit vnser ingese * etc.

cxlvij... Des uf eyne orkvnt, das dys allis recht sie, czv* habin wyr scheppin czu Meydeburg vnsirn bryf gesant mijt vnsirm ingesegil vorslossin ²⁶⁾.

clvj... Des czv orkvnt, das dis allis recht sije, zo habe wyr vnsir ijngesegil gedruckyt an desijn bryf.

²⁶⁾ Podobnie zakończony jest i Krk. 145 = Plz. cxlvij: ... Des off eyne orkunt, daz diz alles recht zey, habe wir scheppin czu Med. vnsern briff gesant mit vnserm ingesegil vorslossin.

clxxij... Datum nostro sub sigillo die beati Lamperti ²⁷⁾).

clxxxvj... Geschrebin vndir vnsirm ingesegil.

ccxiij.. Besegilt mijt vnsirm ijngesegil. Vm des wyllen, das dy morgingobe der vrowen nicht vor gericht gegeben was, do schreijp man her wedir ken Meijdeburg, als her wedir quam, ijn sulchin wortin.

ccxiij... Besegilt etc.

ccxviij.. Beschreybin vndir vnsirm ingesegil.

ccxxvj... Gegeben vndir vnsirm ingesegil.

ccxxxviij... Datum nostro sub sigillo.

ccxxxjx... Besegilt mijt vnsyrm ijngesegil.

ccxliij... Besegilt myt etc.

ccxlv.. Gegeben vndir vnsim * ingesegil.

ccxlvj... Gegeben vnder etc. Item regula iuris: ignorancia facti excusat, sed ignorancia iuris non excusat ²⁸⁾).

ccxlvij... Gegeben vndir vnser ingesegil.

ccxlvij... Gegeben vnd * vnser.

cclij... Das dis recht rech * seij * ²⁹⁾).

ccliij... Das dis rech * sije. habe wir vnsir ingesegil drug an den brif.

cclv... Gegeben des doruf tagis vor Iudica *.

cclxxxvj... Gegeben an dem dunrstage noch sente Michaelis tac noch gotis geburt ccc iar dornoch in dem in dem * firzegistin iare ³⁰⁾).

²⁷⁾ 17go września.

²⁸⁾ Ręka owa z r. 1488 dopisała tu na boku „regula iuris“. Odpowiadający Plz. ccxlvj Krk. 241 jest uszkodzony.

²⁹⁾ Tylko Drz. CXXVII = Plz. cclij ma tu także: ... Das dis recht sey, des habe wir unser ingesegil lassen drucken uff diszen kegenwertigen briff.

³⁰⁾ 5go października 1340 r.

ccxcjx.. Sub Anno Domini m^occclxxxvij^o (t. j. 1398).

Takiego zakończenia nie mają inne kodexy, z wyjątkiem K r k. 145 = P l z. cxlvij = M g d. F r. III 3·2, i z wyjątkiem D r z. CXXVII = P l z. cclij = M g d. F r. I 4·6, które także mają na końcu ten sam dodatek, co P l z.

Podobnie i we środku jest w wielu razach redakcja ortyłów w zbiorze P l z. pełniejszą, niż w innych kodexach, choć można zresztą i o P l z. to powiedzieć, co dr. BISCHOFF wyrzekł o K r k., i co w ogóle także do każdego kodexu niemieckiego ortyłów magdeburskich zastosować można, że bardzo często w nich przez niedbałość pisarza opuszczone są jużto pojedyncze wyrazy już całe zdania, tak że ortyłe miejscami nawet dobrego sensu nie mają. Lecz jestto co do P l z. już rzecz mniejszej wagi; wynagradza on te niedostatki dosyć wyczerpująco zachowaniem wielu innych szczegółów ciekawych, a nawet jednym, jak dla historii ortyłów magdeburskich w Polsce, bardzo ważnym :

Jak wiadomo, znajduje się w K r k. jeden ortył z zachowaniem datum, który podaje rok, kiedy pierwszy ortył na zapytanie z Krakowa przez ławników magdeburskich był przysłany. „Ważne to miejsce, które w zbiorze polskim jest opuszczone“, przytacza WISZNIEWSKI ³¹⁾, jak następuje:

„Wenn man rechtin sal, ab man vorder vorezeigin sal. Ap eyn man dirsluge eynen andern man, a-

³¹⁾ L. c., str. 157 i n.

der wundete, und das werde bewaset salb schende, dat er ist gethon hatte, ab man den man, alczuhand Conestin* sulde, ader nicht Hiruf eyn recht: Man sal off nymanden sweren noch beweisunge nommen, iv* aj* say denne des begriffin vorde in handhaftiger tot, avir* eyner der bornestunge*; clagit man abir off ymandin totslag adir wunden, den soll man vorlagin inbrisehir* tot, als recht ist zu seinem richtim tajdunge, das sich vorantworte. Kump her denne nicht vor obir two nacht, so mag man bornenstin* dorumme von recht wegin. Das dies allis recht sey. wir habin das schvppin* ingesiggil der stad czu Maydenburg an dos* brif geklebit.

„Ab ratmanne in der stad gewerbe missehandilt wurdin vor furstin und vor herren Dies war der erste brif, das* zu Maydeburg durch die Crokischen stad geschriben geholit wart, docher auch dy erstin orteyl offinbard mit eyn brachte, der achtin seyn und schlech* geschribin in dessin briffe in dem von geblate golde, das nach eynis mannis todis in seyn uire finden wart, und her das nicht vorschassit, wurdin* ingeholit in dem iar czal herre gotis bort IIIICLXX6j° (1376)“.

WISZNIEWSKI powiada zarazem, że jestto ortyl 22 w Krk. Lecz tak w przytoczeniu powyższém jak i oznaczeniu porządku ortylu pomylił się bardzo; odczytał go bowiem fałszywie, n. p. „iv“ zamiast „is“, „bornestunge“ zam. „voruestunge“, „inbrisehir tot“ zam. „in vrischir tot“..., i fałszywie jego porządek oznaczył, gdyż tylko pierwszy ustęp jego jest ortylem 22 = Mg d. Fr. III 8·2 = Plz. xxij, ustęp zaś „Ab ratmanne in der stad gewerbe...“ jest już początkiem ortylu następującego. t. j. 23. Lepiej też opisuje całe

to „ważne miejsce“ w Krk. dr. BISHOFF. Bezpośrednio — powiada on — po orytle 22, na końcu strony kodexu 133, stoi: „Daz dis allis recht sey, wir habin vnser scheppin ingesegil der stad czu Meydenburg an desin briff gedrukkit“. Poczém następuje rubryka: „Ap ratmanne in der stad gewerbe missehandilt wurdin vor furstin vnd vor herren“, po którój idzie bez przerwy: „Diz waz der erste briff, der czu Meydeburg durch dy Crokischin stad geschrebin geholit wart, do her auch dy erstin orteyl offinbart mit eym brochte, der achtin seyn vnd steen geschrebin in desim briffe in dem von (!) geblate von golde, das noch ey nis mannis todis in seynir were funden wirt, vnd her daz nicht vorschossit etc., vnde wurdin geholit in dem iar czal herre gotis 1376 (!)“. Następująca strona kodexu Krk. t. j. 134 — dodaje dr. BISHOFF — jest niezapisana, i dopuścić się tu musiał koniecznie pisarz jakiegoś przeoczenia ³²⁾.

Owóz w zbiorze Plz. całe to „ważne miejsce“ zachował nam pisarz całkiem dobrze, i żaden kodex orytlów magdeburskich nie może się czémś podobném poszczycić. Po orytlu bowiem Plz. xxij, który się kończy tak jak Krk.: „Das dis allis recht seij, habe * wir vnser scheppin ingesegil der stat czu Medeborg an desin brif gedrukkit“, następuje zaraz bez przerwy:

Ap rotmanne yn der stat gewerbe missehandilt wordin vor vorsten vnd vor herre * von eijme mitburgir. xxij.

³²⁾ „Es ist offenbar, das hier überhaupt ein Versehen des Schreibers vorliegt“, są jego słowa.

Dis was der erste brif, der czu Medeburg durch den Crocawischen stat screbir geholit wart, do her auch dy ersten orteil uffenbar mit em brochte, der achten sey vnd steen geschrebin in desem buche in dem ³³⁾ blate von golde, das noch eynis mannis tode in sijner were fundin wirt, vnd her das nicht vorschossit hot etc. Vnde wurdyn geholit in der ior czal herre gotis xiiij^olxxvj^o * ³⁴⁾.

Vruntlichen grus mit dinste czuvor. Auch habit ir uns uv noch desem noch geschrebin articulen vm recht gefrogit: Ap eyn burgir der do eyn gesworn rotman ofte vor czeytin gewest were, adir eyn gemeyne burgir, der czu gerichtis wnecht* ny gesworen hette, queme an eijne stat. Do her funde czwene rotmanne ader mer ijn dem hawse des voijtis der stat. Der dy czeyt auch rotman was, vnd vor vorsten vnd vor herren suchende nucz vnd ere eyner gemejnde der stat, vnd derselbe man selbis furte vngefugeredede mit schelt wortin, nicht schonende der furstin, der eyner nemelich von dem konige gesant was, vm des landis vnd der stat bestis czu handelen vnd czu schicken. Noch auch nicht schonande was der andern herren noch der rotmanne. Vnde dornoch der selbin rotmanne eczlichin kampf anebotin frevillich an der selbin stat. Vnd ijn deme seyne dyner vnd nochvolgirs swert vnd messir czogin of dij rotmanne, dornoch aws deme hawse laufende was ijn eyn haws seynis frundis, sich czusamen mit frunden vnd mit fremden, dy her gehabin mochte, mit harnnsche* vnd mit were

³³⁾ Tu zostawił pisarz miejsce prózne na jakąś cyfrę albo na wyraz, który mógł być najwięcej pięć liter zająć.

³⁴⁾ T. j. trzynaście set 76 czyli 1376.

wedir dij rotmanne. Dy do wychen, sammende * sich mit andern erin kuppenen * uf das rothaws, vnd lissen schreyn czu hant obir al dy stat: wer getrawe wir * dem konige vnd gehorsam den rotmennen, das der queme czu dem rothawse gehorsam czu haldende. Nu frage * wir, was der selbe man, adir eyn sulchir, vm alle dy geschicht vnd vm eyne iczliche besundern *, vnd auch seyne nochfolger leyden sullen vnd bestandin seyn von rechtis wegin.

Hyruf sprechen wir scheppin czu Medeborg eyn recht: Missehandilt ymant rotmanne mit schelt wortin, ader kampf anbawetit *, adir swert uf se czuet, adir andir wofin, do se ijn der stat gewerbe gesant seijn; der sal yn das vorbussin eyn iczlichem mit dreijzig sillyngen, ap se den vor gericht dorumme beschuldegin, vnd ienir, der bescholdikt wirt, des vor gericht bekennit. Auch mogen dij andirn, dij ijn den czeyten rotmanne seijn, den dorumme beschuldegin, das her en das ijn smoheyt geton habe. Bekennit her is denne, zo zal her iczlichen rotmanne, dy en beschuldegin, auch dreysig sillinge czu busse gebin, vnd deme richter so manch gewette, alz her mache * busse gebit. Bekennet her abir des nicht, zo mag her vnschuldig werden, alz recht ist. Vnd gebitten denne dy rotmanne vm sulche geschit * eyn gemeyne gebot, das ijderman czu dem rothawze komen sulle, vnd vorsiczit denne das gebot ymant, der sal der stat das vorbussin mit der gemeijne stat kore, das sint dreij wyndische mark ader sechs vnd xxx sillinge, ist en sey denne, das dij rotmanne mit erer * wiczegestin burgir rote ander wilkore vnd vare darobir gesaczt vnd offinbar gekundegit habin. Macht auch ymant vnrechte sammenunge wedir den rot mit harnnsche * adir mit were, der zal das vorbussin bejj sulchir vare*, alz doruf gesaczt ist. Ist das abir bejj sulchir vare i.*

saczczunge groser busse nicht vorbotin, zo zal man dy vnrechte sammenunge vorbussin mit deme gemeynen stat kore, alz vobin geschrebin steet. Von rechtis wene*.

Tak więc brzmiał i wyglądał ów niby pierwszy ortył, przysłany na zapytanie z Krakowa przez ławników magdeburskich. W redakcyi téż nieco skróconej i zmienionej, z opuszczeniem roku i pominięciem ważnego dla nas szczegółu, że jestto odpowiedź miasta Magdeburga, udzielona na prośbę sądu krakowskiego, znajduje się on i w innych zbiorach, n. p. Mg d. Fr. I 1·19, Drz. LXVIII, i przychodzi także w przekładzie polskim, n. p. w ogłoszonym przez WISZNIEWSKIEGO ³⁵⁾ kodexie pod Nrem XXIX.

Na tém powinienbym właściwie przerwać dalsze opisywanie kodexu Plz. Uważam wszakże sprawę ortyłów magdeburskich w Polsce, tak ściśle związanych z samém prawem niemieckim, którym za dawnych czasów tyle miast i miejscowości rządziło się u nas, za zbyt ważną, i dlatego pozwałam sobie jeszcze na zakończenie przytoczyć z Plz. w całości szesnaście różnych ortyłów, po części wydanych (przynajmniej podług brzmienia w naszym kodexie) przez sąd krakowski, po części zaś takich, które dotyczą bezpośrednio Polski i o sprawach polskich traktują, albo zawierają wyraźne wzmianki o polskich miejscowościach i stonsunkach. Waryjantów z nich naturalnie nie daję, gdyż komu na tém zależy, porównać je będzie mógł sna-

³⁵⁾ L. c., str. 204 i n.— Jest i w kodexie, wydrukowanym przez MACIEJOWSKIEGO w t. VI Historji prawodawstw słow., str. 34 i n.

dnie za pomocą zestawionego powyżej wykazu tabelarycznego z dra BEHREND A Magdeburger Fragen, i wydobyć z nich potrzebne dla siebie odmiany, i tylko tu i ówdzie przy niektórych robię mniejszego znaczenia uwagi, które zdolne są rzucić wyraźniejsze nieco światło na pisarza Plz. i na całą bałamutność, jaką miejscami kodex oszpecił, od czego zresztą, jak już kilka razy wspomniałem. żaden prawie kodex niemiecki ortylów magdeburskich nie jest wolny:

xxvij.

Ap apgesaczte rotmanne ijmande obirczugin mogen.

Vort wert* mer habin dy von Breslaw* desyn brif gefrogit vm recht in desin wortin:

Wort* mer habit ir es ³⁶⁾ vns geschrebin in dessem brife yn alzo getonen Worten: Dy rotmanne, dij vor vns yn eyne iore gesessin habin, dy habin eijnen vnsen* burger beschuldigt vnd vor gerichte bekumert* vm eyne sache, das her vor eyne vollen rote bekant hot, do her seynis hirren des konigis von Crocaw anewalde* were gewest, do het her gemacht dreij sparbuchsen, dij vullete* her, vnd behilt ihm selbir dy czwu, dy dritte gap her seyme hirren dem konige.

Entwort. Hyruf spreche wir scheppin czu Medeburg eyn recht: Do der burger vor dem vollen rote, der vor euch was, bekante, das her hette behaldin czwu gefolte buchzen vnd dy dritte dem konige gegeben, do was is dawbe, vnd mochtin obir yn han gerichtit. Schuldegit en nv der alde rot adir der ne-

³⁶⁾ Wyraz „es“ pisarz nieznacznie przekreślił.

we, bekennit her des, das her vor dem vollen rote bekant hatte, das geet ihm an seynen leyp. Vorsachit her is, zo wirt her des vnschuldig uf den heijlegin, alz recht ist, vnd der alde rot mag nv nicht uf en geczawgin, wen se nv sy* dem rote nichten seyn. Von rechtis wegen.

Tylko Drz. II = Plz. xxviiij ma tu także „sey-nes herren koniges vor Cracaw“, inne zaś piszą tylko „synes hern dez koniges“; nie mają także inne kody „von Breslaw“, a w Brzg. 92·3 i 4 czytamy natomiast: „Ex parte consulum civitatis Glogoviae Majoris consulibus et scabinis civitatis Wratislaviae salute amicabili premissa“.

xxxvj.

Von scheppin geczugnisse vndir der rotlaute yngesegil.

Vnsirn fruntlichen grus vorn. Ewir froge steet alzus*: Hannus Tropper vnde Hannus Wollenwebir habin geclagit czu Lange Künil* vnd czu Hanus Sabekost, burgern czu Troppaw, dy se mit sporunge des gutis der stat Troppaw dingpflichtik gemacht habin vm c mark groschen, dy dy stat yrem vater schuldig were. Dorof antworten se sprechinde, das dy stat dyselbin c mark demselben Hannus Sabekost von der selbin stat Troppaw wegin vergolden hette, der do kegenwortig stunt vnd bekante, das her das gelt entpfangin hette. Do wedersprach Iohannis Troppir vnd Iohannes Wollenwebir, ze weren nij gestandin, das se den selben Sabekost hettin mechtig gemacht, das gelt czu hebene. Do wedersprach Lange Künil vnd Sabekost, ze weldin das beweysin vs gehegetim dinge

czu Troppaw, das Iohannis Sabekost were mächtig * macht vor gehegetim dinge czu hebin das eegenantte gelt. Des vormossen se sich der beweysung czu bringende van Troppaw vs gehegetim dinge. Auch clageten se Iohannes Tropper vnd Iohannes Wollenweber czu den * eegenantin Lange Künil * vnd Sabekost vm genysse van xij^c* mark wegin alle iar c mark uf dy bleyche czu Troppaw czu legen vnd do von vrey czu nemen. Do antwortin dy selbin von Troppaw, das yn dy selbin xij^c mark vnd genisse von der bleyche gancz vnd gar bezalit weren, das woldin se beweijsin vs gehegetim dinge von Troppaw. Dij beweysung wart yn geteylit. Dornoch quomen se vnd brochtin ere beweijsunge under der stat Troppaw ingesegil etc., der also begint: Wir scheppin vnd voijt czu Troppaw bekennen etc. Do sprochen dy eegenantin Iohannes Tropper vnd Iohannes Wollenweber: Sint dem mole se sich habin vormessin beweysung czu bringen us gehegetin dinge vnd dy beweysung vnder der stat Troppaw ingesegil, vnd nicht vnder der scheppin ingesegil brocht habin, vnd dy stat dy selbe sache antret, ab dy stat mit erem eijgen ingesegil ere eygene sache czeugen mag, vnd mit dem gezwungnisse vorfarn, ader was recht sey? Do wedersprochin dy eegenanten Tropper: Sint dem mole dy scheppin von Troppaw von aldirs her keyn eygen yngesegil haben gehabt vnd noch keyns habin, vnd alle sache, dij vor yn gescheen seyn vnd noch noch * gescheen, vnder der stat ijngezegil bestetigit seyn vnd werden, ab se icht * mit erem gezwungnisse volfarin sullen vnd mogen, adir was recht seij?

Hyruf sprechin wir scheppin czu Medeborg eyn recht: Der scheppin czungnisse czu Troppaw vnder der stat yngesegil yn sachen, dy dy selbe stat antretten, ist nicht bestetigt bestendik, vnd dor mogin dy

egenantin Tropper nicht mit erer beweyunge volfarn. Mer sullin dy scheppin czu Troppaw der stat sachen, dy vor ijn ijn gehegetin dinge gescheen sint, czugen, dor sullen se des richtirs ingesegil czu czugnisse haben, adir eyn eygen ingesegil mit dem richter dorczu machen lozen, adir mit des nestin richtirs ingesegil, yn des gerichte se komen mogen, do ze ir bekentnisse vortuen, ap dy scheppin von Troppaw yn ewir gerichte czu czugende czu Crocaw se selbir nicht komen wollen. Geschit das geczugnisse alzo, dor mete mogin dy lawte vorfarin an erer beweyunge. Von rechtis wegin.

Trü. 152 i 153, i Drz. CLXII = Plz. xxxvj
maja także „zcu Crokaw“ lub „kegen Crokaw“.

xl.

Dornoch santtin dij scheppin czu Crocaw gemeijnlich* deze frvge ken Medeburg yn schulchin wortin.

Fruntlichen grus vorn. Von aldir gewonheijt haben vnser rothirren scheppin irwelit vnd kekorn czu dingen uf dij bank von vorhenknisse* vnsers hirren des koniges wissintlich arm vnd reych, das man vormols nicht andirs gedocht hot. No habe wir en* beweijst mit ewir besegelte schrift*, das dy scheppin andir scheppin czu sich czu kisen haben von rechtis wegin, vnd nicht dy rotmanne. No torre wir nicht siczen dingen, is sey denne, das wir des mit rechte vndirweysit werdin, wij man das von rechtis wegin haldin sulle.

Hiruf etc. Als wir euch vormols geschrebin haben, das scheppin sullen scheppin kisen, das irdenkit vns wol vnd ist recht nach Medeburgischen rechte.

Doch besteen gutte alde gewonheit beij dem rechte wol, vnd machin eyn recht ijn langir * czejt. Habin denne no dy rotmanne von langin czejten, das man nicht andirs gedenken mag, vnd von vorhenknisse des irlüchten ewirs hirren des konigis scheppin irwelt, vnd auch lijchte uch * selbin irwelt, vnd czu scheppin kekorn: zo mogit ir uf der bank siczczen czu dingen, vnd orteil finden. Von rechtis wegin.

Takie brzmienie ma ortyl ten i w zbiorze Krk.

xliij.

Wenne yn man sich slecht czuhet an geczugnisse. Capitulum xliij.

Grus fruntlichen vorn. Dy froge: Petir hot gelagit czu Nicolao, seyme dyner, wij das her ym seyn gelt gegebin hette czu furen, vnd das her selbe N. keyn eygin kelt hette gehat *, vnd doch xv mark wynnunge * em czu seyner eygenen personen hette gerechent. Dorobir antwort N.: Ich bekenne, das ich keyn eygin kelt gehabit habe sundir eyn halp schok, vnd habe yn Flandirn ufgehabin * Warschowin gelt xxj mark, vnd von eijme andir manne iij^c werkis eychorner vnd j^c hesens, domete ich dy vorgeanten xv mark gewonnen habe. Do sprach P.: N.* sich N. torste czihen an Warschowen vnd d * an den andirn man, der ym das werk hette gegebin, her welde sich auch uf se czihen. Des wordin sy eijns, vnd czogin sich beijde an derselbin lüte bekentnisse. Do bekantte * Warschaw, das N. hette seynis geldis genomen yn Flandirn xxj mark, vnd hette ym genuk dorumme geton, vnd gebe ym keyne schult. Des wolde P. Warschawen nicht glawbin, her behilde is denne mit seyme eijde *. Do sprach Warschaw: Ir habit

euch bede geczogin an meyn bekentnisse, was mir wissintlich ist, das habe ich bekant, vnd wolde nicht swern. Do sprach N.: Sint dem mole das wir vns beydirseijt slecht an Warschawen bekentnisse geczogin habin, vnd Warschaw der sache bekant hot, alz ich mich vormessin habe, ap ich icht frey vnd ledik von P. sulle seij*, adir was recht seij. Dowedir sprach P., sint dem mole, das Warschaw nicht gesworn hot, ap N. ym der sachem* icht vorfallin seij. Vf erer beydir froge wart en von den scheppin eyn recht gesprochin yn sulchin wortin: Sint dem mole se sich beydirseijt slecht an Warschawen bekentnisse geczoge haben, vnd das Warschaw nicht gesworn hat, das mag N. nicht geschadin an seyme rechten. Das orteil schalt P., vnd quam uf dy bank, vnd sprach eyn andir orteil yn sulchen worten: Sint dem mole das her sich an Worschawen* bekentnisse geczogin hot, vnd Warschaw bekant hot vnd nich gesworn, so hot N. seyne sache vorlorin. Welich orteil no vnder den czweij besteen moge von rechtis wegin etc.

Hyruf sprechin wir scheppin czu Medeburg eyn recht: Noch dem mole Petir vnd Niclos* slecht und ane vndirscheyde vm dy egenanten xxj mark an Warschawen bekentnisse geczogin hattin, zo ist der schep-pin orteil recht, vnd sal an dem teil xxj marc besteen. Von rechtis wegin. Besegilt mit vnser ingese*.

Jedną z osób występujących tu jest jakiś Warsz, imię dosyć powszechne w dyplomach polskich z w. XIVgo i XVgo, które już i LINDE w Słowniku przytoczył. W przekładzie polskim, wydanym przez WISZNIEWSKIEGO, znajduje się ten ortył pod Nrem L; lecz wydawca niespostrzegłszy się, wziął „Warsza“ za miasto „Warszawę“, i zapewnia z przyciskiem i w do-

brój wierze³⁷⁾, że w ortylach magdeburskich jest także wzmianka o mieście „Warszawie.“

cxij.

Ffon bekantem gelobde for gehegtem dinge.

Vnsern grus fruntlich wornne *. Ewir froge ist in zülchen wortin: Ffraw Anna stunt for gehegtem dinge mit yrem forsprechen vor gehegtem dinge*, vnd entwort dem gaste alzo: Her her * richter. Hy stet dy frawe Anna vnd ich an irem worte, vnd bekenet, das der gast gelt brochte vndir zeynem yngeze-gil. Wy vyl des gewest d* ist, das weys her wol, se adir nicht, vnd gap daz irre tochter czu behalden. Daz gelt wart forlorn mit andrym irem gerete, vnd der gast wedir wolde han*; vnd wart gwar, das is forlorn were, vnd rette dy frawe an hertlich vnd ernstlich. Do dirsrak dy frawe gar zer vnd wart be-trübit, vnd yn dem betrüpnisse sprach dy frawe czu troste dem gaste: Dorch got her gast, habit guten müt, is zal mir forlorn zeijn vnd nicht euch. Her rich-ter, no* zeyt gefroget in eynem rechte: Sind dem mole das dij frawe in yrem betrüpnisse vnd leijde vn-bedocht das geton hot, ap no das eyn rechtis gelobde zej. Do sprach des gastis forspreche: Her rychter vnd getrewen scheppin, das bezeczcze ich mit euch, vnd lossit mir eyn recht werden, zynt dem mole das dy frawe des gelobdis bekant hat for gehegtem din-ge, ap ze das gelt icht* gebin zulle, adir was dorum-me recht zej. Off welche forgeschrebne rede vnd ent-worte sprochen wyr scheppin czu Cra ca w eyn orteyl: Des gelobdis, des ze bekennit, das zal ze halden. Das

³⁷⁾ L. c., str. 158 w przypisku 276, i str. 216 i n.

orteyl schalt de * frawen forspreche vnd sprach, her welde eyn bessers finden. Vnd quam mit ortel off dy bank, vnd fand eyn zolch orteijl: Sint dem mole, das dy frawe in irem betrüpnisse vnd leyde vnd vnbedorch * dy rede geret hat, zo zal zij dem gaste nicht halden, vnd keyne not dorum leyden, das spreche ich for eyn recht. Hyrumme biten wyr vns czu vndirwey-sen. welch orteyl vnder den czween recht zej.

Entwort fon den scheppen. Hiroff spreche wyr scheppin czu Meydburc eyn recht: Des* scheppin orteyl ist recht, wenne dy frawe zal dem gaste halden, das ze ym gelobit vnd for gerychte bekant. Fon rechtis wegen.

Krk. 112 = Plz. cxij ma także pierwszy raz „czu Crokaw“, drugi „czu Meydeburg“; zaś Tr.ń. 21 = także Plz. cxij pisze obydwą razy „czu Meydeburg“ i „von Meydeburg“, co niema sensu i musi być tylko pomyłką pisarza.

cxixij.

Von vorgebunge dyr erbeijtis gutis.

Vnsirn fruntlichin grus vorn. Ewir vroge vm recht ist alsus: Yn eyne gehegetin dyngge hat eyn man sin erbe vnd gut vorreychint* vnd vorgebin noch seynem tode, vnd das vorbrifit vnd besegilt ist mit der scheppin yngesegil, welchir brif lout der dirrey-chunge von wortin czu wortin also stet: Nouerint quibus expedit vniuersi, quod Anno Domini m^occc^olxxx^o secundo feria vj proxima ante beate virginis Marie festum nativitatis ⁸⁶⁾ iudicium fuit bannitum per ad-

⁸⁶⁾ 5go września r. 1382.

uocatum Iencz, per scabinos submissos, videlicet Han-
konem Cranchi *, Nicolaum Flenczer*, Nycolaum Fol-
mar, Stenonem Mochar, Petrum Foschezal *, Petrum
Bernhardisdorf *, Iacobum Mordebir, Nycolaum quon-
dam ciuitatis notarium, Petrum Stobrow, Henricum
Glogaw et Paulum Nuertas. Coram quo iudicio indu-
strius Iohannes Czetirwange cum bona sue mentis
deliberacione et sane * corporis validudine uoluntarie
presencialiter constitutus, requisiiuit de prefatis scabi-
nis sentencialiter diffiniri, vtrum cum bonis suis omni-
bus hereditarijs amabilibus *, que suis adquisicionibus*
laboribus, facere posset, sicut uellet. Et sentenciatum
fuit sibi ibidem a prefatis scabinis, quod cum bonis
suis omnibus predictis, que suis adquisiuit laboribus,
poterit facere pro suo beneplacito voluntatis. Quo facto
predictus Iohannes omnium bonorum suorum mobilium,
hereditariorum ac puerorum post mortem suam vir-
tuose domine Dorothee, sue consorti legittime, et Sce-
nani * Machaw * predicto cum ipsius Scenanis annuen-
cia et voluntate, tutelam commisit, deputauit et tra-
didit omnibus dicti Iohannis amicis et proximis ex-
cusis * penitus. Si et in quantum predicta domina Do-
rothea in uiduitate perseueraret, et si ipsa domina in
uiduitate permaneret tam diu, quousque pueri ad eta-
tem peruenerint descrecionis annum *, quibus tunc a
se separatis pueris sic prefata tutela plenum * fieret
consumata: tunc prefati pueri tenebuntur eidem domi-
ne Dorothee earum * matri * nec mater in hereditati-
bus dare, et ipsam cum eisdem nec mater * a se se-
parare, per ipsam dominam easdem ij^c marcas in he-
reditatibus et loco earundem pecuniarum prefatos* he-
reditates tenendas, habendas, vtifruendas, possidendas
ad ipsa * duntaxat sue vite, et quod prefate heredi-
tates post ipsius domine Dorothee obitum ad predicti
Iohannis privignorum * diuoluantur hereditarie, in

quantum de pueris predicti Iohannis nullus vitam duceret in humanis. Sed si predicta Dorothea domina ad matrimonium * declinaret statum, tunc predictus Iohannes assignat et resignat * post mortem suam * predicte ipse * domine Dorothee vnam sextam partem in omnia bona sua hereditaria et mobilia predicta, ille in * notabiliter implicatu * quod si aliquis puerorum Iohannis decederit, tunc dicti pueri mortui porcionem non ad matrem sed et ad alias * covterinos * ipsius Iohannis pueros diuoluantur. Si vero ipsius Iohannis pueri omnes decederent, Dorothea domina ipsorum matre superstite * vivente: tunc prefatus Iohannes assignat et resignat in omnia bona sua hereditaria et mobilia ipse * domine Dorothee vnam terciam partem, et residuas partes proximiorum * suis innatis * amicis habendas et tenendas et iure hereditarie possidendas. Domum vero prefatus Iohannes assignat parentibus suis, patri et matri, deputando *, et libere resignat premissis cum * huiusmodi omnibus et singulis minime obstantibus sepe dictus Iohannes Cze * omnium ipsius bonorum hereditariorum et mobilium coadiunxerit*, velut prius vlt fere *, et debet cum plene * posse dominus atque heres. In cuius rei testimonium sigillum scabinorum est appensum. — No betit dy egenante vrowe, das man sy vndirwyse, ap yr iuncheree * dy gobe, dy hier synen brudern gegebyn hat, von eyne syme kijnde czu sterbin an das andir vnd von den kyndern an seyne neste frunt, als ijn desim brife stet geschrebin, also das der vrowen mochte das antwant* werdin, das yr mochte von erijn kyndirn von rechtis wegin arsterbin, mochte myt rechte geton habin, adir nicht, was recht sey. Do wedirsprach eyn man, der czu vormunde ist gekorn den brudirn * myt der vrawen: Synt dem mole das der tote man gestanden hat gesunt, vnd hat vrteilis gevrogit, ap her syn dyirer-

bit gut mochte gebin, wemis her welde, vnd ym vrttil dorobir gesprochin ist, das her mochte, vnd dy frowe czu der czit keginwertig gesen* ist, do der man syne gobe benante vnd benumpte vor gehegetim dijnge, beyde seynen kyndirn vnd seyme wybe vnd seynen vrundyn vnd eldirn. Alleyne is eyn rechtir dijngstac nicht en* was, vnd offinbar also von den scheppin geredit was, das man dy gobin ufgebitten* sulle yn eyne rechtin dingtage, vnd der man keginwertig was, vnd des rechtin dijngtagis nicht gewartint mochte, vnd dy ufbytunge enpfal demselbin vormunde czu tuen yn dem nestin dinge. Als sy auch gesach* vnd dy vrowe do nicht wedirsprach, noch an dem notdijnge noch czu dem rechtin dyngge, sundir dy vrowe noch seynem tode allir erste komen ist yn gehegit ding, vnd se czu vormunde mijt den kyndirn dem manne gegebyn ist noch vnsir stat hantfestin, vnd alle andir gobin lybit vnd behaldin wil vnd sunderlich dy vormundeschaft, ap sy no dy gobin, dy der man synen kyndirn gegebyn hat vnd seijnen vrundin, vnd von eijme kijnde an das andir czu sterbin, vnd noch des totin mannis kinder tot uf seijne nestin czwe teyl, vnd uf dy vrowe das dritte teyl: ap di vrowe no synt seynem tode wedirsprechin moge, adir ap di kindir bey eris vatirs gobin bleybin sullen, adir was do recht sey von rechtis weijn. Dorwedir di egenante vrowe: Synt dem mole das ir iuncherre* sin gut, das an erbe vnd an varndir habe yn eijme notdinge gegebyn hat von eyne kijnde czu sterbin an das andir, vnd ich das ym dem dinge nij voriwortit habe, noch gefroget dorumme byn, noch keyn vrttil in gehegetim dinge dorobir ist gesprochin, noch auch ijn dem rechtin dingtage, do di ufbitunge geschach desselbin gutis, nij do keginwertig gewest byn, vnd ich mich mejner kindir noch eris gutis nij vorczegin han*,

vnd ich mich auch nicht doran vorsewegin han, vnd zu rechtir czeyt das wedirsprochin han: ap no meijner kindir sulle vnd ir gutir vormunde seijn von rechtis wegin, adir was recht sije.

Hiruf sprechen wir scheppin von Meydeburg eyn recht: Dy gobe, di der man seynen kindirn in notdinge adir yn eyne gehegetim banne* gegeben hat, vnde auch dornoch in eijme gehegetim dinge vnd * vfgbotin vnd gestetigit ist, der mac seijne vrowe nicht wedirsprechin, noch mochtelos machin. Von rechtis wegin.

Tr. 44 = Plz. cxxxij ma także liczne błędy i odmiany na lepsze lub gorsze; miejsce n. p. z Plz. „earum matri nec mater in hereditatibus dare, et ipsam cum eisdem nec mater a se separare“, brzmi w Tr. tylko „II^c mrc. a se separare“, jak też zdaje się brzmieć powinno. Ma zresztą Tr. kilka nazwisk mniej na początku dokumentu łacińskiego, i kończy go: „In cuius rei testimonium sigillum scabinorum Cracoviensium est appensum.“ Podobnie zakończony jest dokument łaciński i w Krk. 133 = Plz. cxxxij: „sigillum scabinorum Cracoviensium.“

ccvij.

Sentencia in Cracouia.

Gebit eijn man beij gesvndem leybe syn gut henwek vor gehegetim dyngge, das her gebin hat, vnd doch derselbin gobe em dij herschaft beheldit czu seynem leybe; stirbit dem gobir dy gobe und* wedirruffin, so hat dy gobe bunt vnd craft, stirbit der begobete, is erbit uf seynen nestin. Von rechtis wegin.

ccxxxvj.

Von dijnste vnde dyner haldin adir schreybern haldin.

Wijssit lybin frunde : is ist vor busin vnd auch beij bussen czejtin wol scheyn , das wijr vnd vnd * dij ratmanne yn vnsir stat mijt enandir schreibir hattin , dy vns dynst tetijn czu danke bey dinc haldin. Is ist auch vor gewest vnd ist auch no, das wyr besvndir schreibber habin , dij* von gebort vns nicht recht czv sprechene were*. Dynen adyr dyner haldin stete adir lute vrey wyllekor , das mogit ir haldin, wij is euch bequemelich ist. Gegeben vnder der stat ingesegil czu Meydeburg.

Vf dese obin geschrebin antwert wart dese nedin geschrebene gefrogit czu Meydeburg alsus: Fruntlichen grus myt dinste vorn, lybyn frunt vnd svndirlich gvnner. Ir habit vns fil vor vorsteyn* bvssin ijn ewgirn frifen*, das irs mit ewgirn schreybern haldit, das sy euch gerne dynen, dijweyle si auch bequemelich sint, vnd sy lustit. Das bete wir vns rechtis vndirweijsin: ap wir scheppin der stat czu Crakaw vnsin* besvndirn sreyber czu dem gerichte vnd scheppin amechte noch vnsirn willen vnd bequemelichkeyt des scheppin amecht habyn sullen, adir mogin, adir nicht, wenne der gemeyne statschreibber* der vnsirn ratherren bevor dynet, vnd gehorsam ist, vnd nicht me* bequemelich ist, adir was recht sije.

Pierwsza część tego ortylu = Mgd. Fr. I 3·5.
Druga połowa znajduje się w tej samój formie i w tych wyrazach, z małemi różniczkami ortograficznemi, tylko w K r k. 231 = P l z. ccxxxvj.

Ap eyn man syn elich weijp irsluge, ap her syn rech gewynen moge.

Lybin frunt. Als yr vns habit gefrogit vm den bedirman, der syn elich wijp ijn czorne czu tode geslagen hat, vnd her von gnodin des heyligin stulis cz* Rome losunge irworbin hat, vnd dij konijgijne vnd der konig czu genadin genomen habin, sijn gut vnd alle sijn recht wedir gebin habin, vnd auch mijt der vrowen frunt alle vorsumt* ist noch vfweysunge der brife, dy her von den obirsten dy her von den obirsten* dorobir hat: ap no der man also bey gnadin moge komen czu seijme rechte, was recht her habin moge.

Hyruf spreche wijr eijn recht: Noch dem mole der man von deme heylgin stule czu Rome des toslagis geledigit ist, vnd dy sache myt der wrowen frundin vorsumyt* ist, vnd dy irluchtende konigin vnd der konig vm erer maiestat gnode ijm alle sijn recht vnd sin gut wedir gegeben habin, so sal her alle sijn recht vnd wirdekeijt habin noch der brife ijnweysunge, dy em dorobir gegeben sint, yn allen stetin, vnd en mac keyn man vorsprechin noch vorwerfin* von seijme rechte. Von rechtis wegin etc. Datum nostro sub sigillo.

„Konigin“ i „konig“ mają tu oznaczać Jadwigę i Władysława Jagiełłę ³⁹⁾; jestto zatém także ortyl dany z Magdeburga na prośbę sądu krakowskiego, w innych bowiem kodexach zaczyna się odpowiedź: „Hiruff sprechen wir scheppin zcu Magdeburg recht: Noch dem mole...“.

³⁹⁾ BEHREND: Magdeburger Fragen, str. XVI.

ccxl.

Ap der konig adir obirste herre das gerichte yn seynem lande seynen leuten vorzihen en* mac.

Vladyslaus Dei gracia rex Polonie, Lytwanieque princeps supremus, heres Russie, fidelibus nostris dilectis, aduocato et scabibinis* Cracoviensibus, gratiam regiam et omne bonum. Quia Gothfridus supper* noster pecunias, in quibus quibusdam ciuibus Cracouiensibus ac Thorunensibus* super quibusdam terminis soluendis obligatur, nullo modo potest exsoluere ex eo, quod easdem pecunias, quas eis assignare deberet deberet*, per* nostris necessarijs vobiscum* in teram nostram Lytwanie recipiendas exposuisse dijnoscitur. Quare, cum huius modi debita nostram concernere videantur, vobis nostris regalibus damus in mandatis, quatenus eiusdem Gotfridj* et eius fideiussores recenter dictorum debitoris iudicare nullo modo presumatis* tam diu, quousque nostram serenitatem de terra Lytwanie auerit* reuenire, aliud in premissis sub obtentu nostre gratie facere non ausuri. Datum in Noua ciuitate crastino decolacionis sancti Iohannis Baptiste Anno Domini m^occc^olxxx^o sexto ⁴⁰). Dornoch ledit eyn burger den schuldeger vor gerichte vm di schult, vnd clagit czv em, vnd gerte gerichtis. Zo antwert ienir alzo: Synt dem mole mijn herre der konig obirster richter ist ijn seyme lande, seynen leuten brijfis geczugnis dasselbe gelt, daz em solde gegoldin sijn czu zejner notdurft, genomen hat, czv Litwen czihende gefurit hat, vnd von koniglichir maiestat das gerichte von der sache wegin uf eijn czejt vorczagin hat, bis das wedirkampf,

⁴⁰) 30go sierpnia 1386 r.

so lot mijr eijn recht werdin, ap mich keyn man, der vndir meynis herren des konigis gerichte wonhaft ist, vobin meynes herren des konigis brife lowt vnd gebot bynnen der czeijt vmme dij sache czv antwert, adir czv keijme gerichte getwingin moge, adir was recht sye. So bittit der clegir gerichtis vm dy scholt, vnd das man en nicht ane recht losse. Hijrumme bitte wir ewgir vndirweijssunge: Synt dem mole vnsir her der konig yn seijnem lande obirster richter ist, ap her von koniglichir maiestat vnd durch seynir notdurfft wegin, als obin geschrebin stet, das gerichte in seynen landin das uf eijn czeyt vorczyhen moge, vnd benamen seynen lewtin, adir ap man dem clegir richten moge adir musse vm die schult, adir was hyrumme recht sye.

Antwort. Hoch fruntlichim grusse gere wer euch wyssin: Vm des konijngis gebot, das trifft sich an vnsir recht nicht. Dorumme schreijbe wyr vm sulche sache vs mijt keyn recht, vnd sendin euch wedir ewgir gelt. Abir richter vnd scheppin, dy czvm richtin gesworin habin, den daz vorbot von koniglichir gewalt vngeschrebin * ist, den ist not, das sy betrachten sich vnd bewaren, wy sy sich in sulchin sachin bewaren vnd haldin sullen. Von rechtis weyn.

Tylko Krk. 235 = Plz. ccxl ma także ten orzeczony; z innych kodexów ma go także jeszcze Brzg. 151.1, ale tylko samą odpowiedź.

ccxljx.

Ap eyne vor gerichte gut wurde gegeben, vnd der andir das in seynir were vor gerichte noch synis weij* erbe gesprochin.

Vnsirn fruntlichin grus mijt lybe czuvor. Vm sachen, der wir euch vor berichtit habin, habit ijr vns geschrebin. No spricht der vrowen totir* man, her habe dij varnde habe ijn seijnen weren gehabit beij der vrowen lebin, vnd ijn gewalt vroginde: Sijnt dem mole das her alleijne* varnde habe mit seyner rechtin eevrowen beijde leijs vnd gut ijn seijne vormundeschaft, in seyne were, empfangen vnd genomen hette, vnd her auch dy slossil dorczu getragin hette, vnd kegin Russin adir* kegin Crakaw domete gekoufslagit hette, vnd ap dij vorgenanten slossil seijne vrowe ymande wedir seijne willen vnd an seynen wissen geantwortit hette, ap man seijne were domete brechin mochte, wen is czwen scheppin wijssintlich were, das daz gut von rechtis wegin vorsperrit wart, vnd ap her sulchir volkomener were icht nehir seij czu beweijsin vnd czu behaldin, were denne si denne sij* ijm ymant gebrechin mochte. Dowedir zo rette der totin vrowen brudir: Sijnt dem mole das dy varnde habe der totin vrowen brudir vorgebin ist, vnd bevolyn ijn gehegtim dinge, vnd buessen* der totin vrowen mannis were irstorbyn ist, wenne is dy vrowe, dyweyle se lebeta, vs erer gewere ny gelossin hat, vnd ijn seyne gewere ny komen ist, vnd se dyselbe vrowe dryen tagin do for ee se starp, adir sulche czyt dy slussil vnd rabisch der totin vrowen brudir weijp an seyne namen beij gutir vornunft geantwortit hat, das sy begerte czu volbrengin, vnd das gut der totin vrowen brudir noch yn seijnir were vorsperrit vnd beslossin hot: ap her icht nehir dy gewere an dem varnden gute czu beweijsin vnd czu behaldyn seij, wenne se ymant gebrechin moge, adir was recht sey.

Hyruf spreche wir etc.: Hatte dy vrowe gereit tis gutis adir andir varnde habe vor sich geantwortit

vs des mannis were, das sal durch recht machelos* seijn; sprichit abir no der totin vrowen brudir, der dij varnde habe in were gelt*, das gut adir farnde habe seij beij seynir swestir blebin* in eris mannis gewere nij komen, so ist her das gut mijt seijme eyde noch der vrist nehir czu behaldin, den ym der man das obirwinnen* moge. Von rechtis wegin.

Tak i K r k. 269 = Brzg. 152·2 i 153·1 = Drz. CCIII = Plz. cclxix. Poprzekrecał go tylko nasz pi-sarz bardzo, n. p. „gelt“ zamiast „helt“, „blebin“ za-miast „lebin“ i t. p.

cclxj.

Wy eyn Iude claite uf eynen man vmme obil-handelunge.

Vruntlichen grus vor. Ewgir froge ist: Eyn Iu-de clagete obir eijn Cristen man, her habe en eyn hurnson geheysin; das bekante der Cristen man, vnd lis em der Iude eijn recht werdin, ap her ijm icht bussin sulle. Do wart ijm geteilit: Sint dem mole das her is bekante vor gehegtim dinge, so sal her em bussin. Das ortil schalt der Cristen man, vnd quam mit ortil uf dy bank. vnd sprach sijn ortil also: Sint dem mole das alle leuten dy Iuden hvrnsone kosin* heysin, so habe ich em recht getan vnd nicht vnrecht, vnd darf em nicht bussin. Vnd czoch sich des vf des kōningis hof, auch ijn eijn gehegit dink ijn Meij-deburgisch rechte, des volgt em der Iude, vnd dy scheppin santen mit dem richter clage vnd antwert, vnd das geschuldene ortil dohen, do sij sich hen ge-czogin hattin, des orteilis wortin* dy scheppin dreij virczen tage, vnd manten den schelder vnd synea

burgin, das sijn ortil volfurte, des tete her nicht. Dornoch obir eyn firteyl iaris woldin dy scheppin yr bussin haijn * von dem scheldem * schelder vm das orteil, das her syn nicht volendete, vnd machtin en dingpflichtik vnd seynen burgin. Do gelobetin sy: brecht her sin ortil nicht ijn den nestin dingen, her welde dy bussin gebin; vnd das gelobenten * si auch vor den ratmennen. Dennoch brocht her syn ortil nicht, do nomen sy dy scheppin ere bussin von dem burgin. Dornoch obir eijn iar sprach der schelder: Dy scheppin habin meyn gelt czv vnrechte genomyn, sy mussin mer is wedir gebin. Ap dy scheppin das gelt der busse myt rechte behaldin mogin, adir was recht sije.

Antwort. Hyruf eyn recht etc.: Dy bussin, dy dy scheppin yrwurbin vnd genomen habin, als hij obin geschrebin ist, dy mogin sy mijt rechte wol behaldin, vnd dorfin der nicht wedir gebin. Von rechtis wegin.

Pod „koningis hof“ rozumieć należy podług BEHREND⁴¹⁾ ustanowiony r. 1365 królewski sąd wyższy na zamku w Krakowie, „jus supremum Theutonice provinciale vice et loco juris Maydeburgensis“⁴²⁾. Ortyl ten zawiera więc w każdym razie ciekawy przypadek. W innych zbiorach, n. p. Mg d. Fr. I 47, jest też w odpowiedzi wyraźnie Magdeburg nazwany: „Hiruff sprechen wir scheppin zcu Magdeburg recht“.

⁴¹⁾ L. c., str. XVI.

⁴²⁾ HELCEL: Star. prawa polskiego pomniki, I 209.

Von geschuldenem ortil vor des burggrefin dink vm beschuldin kouf, vnd auch wy di busse sey.

Vruntlichin grus mit dinste vorn. Ewgir froge stet alsus: Eijn man hat geclagit ijn eyne burggraue dinge czu eijme andirn manne, das her em abegekauft habe eyne schult* in dem erczate*, genant czu czolhawir*, vm e mark vnd vm fir* mark. Do sprach der antwerter: Ich bekenne, das ich em also gekauft habe das erczt* mijt vndirscheide, so das ich sin* gut gekauft habe, vnd do ich mich des gutis vndirwundin sulle, do fant ich das guth nicht freij. Do sprach ich wedir en: Sint der czeyt das ich das gut nicht freij fundin habe, so freyt is euch vnd mir nicht, vnd ich wil des kaufis nicht haldin. Do sprach der cleger: Ich wil beweijsin, das das gut freij gewest ist; vnd legete eijn vffin brif besegiltin vs gehegtim bergdinge, der also laut: Vor vns suppenik vnd schep-pin czu Ilkus in gehegit dink sint komen vor czejtin di erber lewte Nicolaus Fulsteijn* vnd Iohannes Tropper, eyn burger czu Crokaw, vnd habin geteydingit von eynis koufis wegin vm eijne schault* an deme erczte czum czhollenhawer* also genant. Vedir sprach Folmor*: Ich bekenne, ich bekenne*, da* ich wedir Troppern gekouft habe eijne freye schult* an dem erczte, do trat Iohannes Tropper dar, vnd froyte Folmer dy teijl in dem selbin dinge. Do teylten em dy scheppin, das dy teil freij vnd ledik weren, vnd sprochen eyn ortil, das Nicolaus Folmar vnd Iohannes Tropper den vorgeantent brif sulde haldin, synt dem mole das her em des koufis bekant, vnd des sy wir bekennde vnd czugende in desim brife besegilt vndir vnsirm yngesegil.— Dornoch ap der brif gelesin wart, do vrogete der clegir vm vrtil, sint dem mole

vnd* is ym dort frey geteylit ist, vnd auch der kauf geteylit ist vs gehegtim dinge, vnd das her ijm den haldin sulle, ap her em nicht sin gelt no gebin sulle. Do sprach der antwerter: An dem brife kere ich mich nicht, svndir ich czihe mich an eijn Meijdeburgis recht, sint dem mole das ich das freij gekauft habe vnd mit vndirscheijde, vnd das gut nicht freij fundin habe, vnd des gutis mich nij vndirwundin habe, vnd auch yn meijne gewalt ny genomen habe, vnd en besorgit habe, ap her is freij, das her is em freije vnd mir nicht. No lassit ijr mir eijn recht werdin, ap ich des kaufis bilchen* ledik sulle seijn, adir was recht sije. Dorobir sprach der scheppe czwischen ir beyde rede eijn ortil yn sulchin wortin: Noch des brifis bekentnisse vndir der scheppin ingesegil, als sy em dort geteijlit habin den brif* czu habin, also sal her en auch noch haldin von rechtis wegin. Do her* ortil schalt der beclaijte man, vnd quam mit ortil uf dij bank, vnd sprach eyn sulchis ortil: Sint dem mol das ich meijnir antwort alle czeyt benumit habe, das ich freij gut gekouft habe mit vndirscheide, vnd her dowedir nicht geredit hat, vnd ich das gut vnfrey adir yn vorbort* fundin habe, als seijn eijgin brif spricht, vnd das gut noch dem koufe gefrijet wart, so spreche ich das czum ortil, das ich des kaufis mijt merem rechte ledik mak steen, wenne her das vf mich czugen moge. Hyrumme bette wir vns vndirweijsin, welchis orteil mit merem rechte besten moge, vnd auch sint dem mole das ijn des burggrefin* dink gescheen ist, was brife* vnd wette dorumme seij.

Hyruf sprech* eyn recht: Noch dem mole her Tropper dy vorkaufte schult der erczte gefrogit* hat, vnd dort dij scheppin in dem gehegtin berkdinge freij geteylit habin, vnd den kauf czu haldin, vnd das ge-
 czuge habin vndir erem ingesegil, so sal ewgirs schep-

pin ortellis besten, vnd Falmars * ortil mac nicht bestetin *. Vnd dorumme sal her den sscheppin, das ortil her geschuldin hat, drisigik * schillinge czu busse gebin, vnd dem burggrefin sijn gewette, das sint dreij pfunt. Von rechtis wegin. Besegilt myt vnsirm yn-gesegil.

W Tr ń. 165 = Plz. cclxv ma także przytoczony w orytylu dokument niemiecki: „Vor uns zawpnyk und zawpscheppin zcu Ilkus..“; w innych zbiorach, n. p. Mgd. Fr. II 9-1, jest Ilkusz wyrażony tylko literą początkową *I*, a odpowiedź zaczyna się: „Hiruff sprechen wir scheppin zcu Magdeburg recht“. Poprzekręcał tylko pisarz Plz. wiele wyrazów: „schult“ lub „schault“ zamiast „schicht“, „sin“ zamiast „fry“ lub „frey“ i t. p.

cclxvj.

Von angestorbenen erbe.

Vruntlichin dinst vnd fruntschaft vor gesant * lybin frunt. Vor uns hij* eyn gehegit dink ist komen vrowe Elyzabeth. vnd clagete durch eren vormundin czu Nicolao Pelczer *, erijm ejdim, in sulchin wortin, wij das derselbe Nicolaus yr erbe, das si andirstorbin were von erer rechtin eetohtir, dy do gewest ist des eegenanten Nicolao Pelczer lijnworf * vro * vor czwe hundirt mark vorsaczt hette eigener schult, dy her schuldic was, vnd her der bekant hat vor ejme siczinden rate vnd auch hot gelobit, czu geldin dem selbin, dem her si schuldic was, erplich vnd vnuorczogintlich, wen her si habin welde, vnd begerte seynir antwort. Dowedir antwerte Nicolaus Pelczer, vnd frogete rechtis, ap dy vrowe dy erbe

icht sulle benennen, dy her sulde habin vorsaczt. Das
 wart ym fundin vor recht. Do benante dy frowe dy
 erbe mēlich*, wo si gelegen sint. Dornoch do czev-
 gete Nicolaus eynen scheppin brif, der sprach von ey-
 ner entschichtunge czwschin* mutir vnd tochtir, der
 also lowtit: Nouerint vniuersi, quot iudicium fuit ban-
 nitum, coram quo iudicio domina Elyzabeth parte de
 vna et Henslinus* parte ex altera puculber* exsti-
 turi* amicabile concordie vnionem super diuisione
 bonorum predicti* interesti* mediantibus amicis et
 propinquis fammi* prouulgando efficianter* confirma-
 runt ita, quod que dicta Elyzabeth de bona* ipsius
 c marcas*. Do der brif vorhort wart, do vrogete Ni-
 colaus Pelczer rechtis: Sint dem mole das dy mutir
 noch des brifis lout mit ere c mark hatte czv tuen
 vnd czu lossin, vnd di tochtir auch ijr erbe vnd gut
 ijn gleichim rechte hette, vnd di tochtir er erbe sel-
 bir uorsaczt hat, vnd das erbe czu varndir habe wur-
 den sie, vud ijn meijne were komen ist, vnd dorijnne
 dirstorbin: ap mir no das gelt icht gebin sal, vnd dij
 vrowe das erbe selbir lossin sulle, adir was recht sije.
 Dowedir sprach dy vrowe durch eren vorsprechin:
 Vormols wyrnt* eijn brif geweyst vor gehegtim dinge,
 do stunt ijne, wij dy vorsaczunge geschen ist; des
 hat ich dy scheppin gebetin, das sy den brif yn regi-
 ster schreibin, vnd czie mich an das selbe register,
 vnd bette, das mir der selben brifis vschrift lese. Do
 wart dy vschrift gelesin also: Nos consules ciuitatis
 recognoscimus presentibus, quot coram nobis famosus
 vir Nicolaus Pelczer presencialiter astitutus*, aperte
 et efficaciter confatendo*, se validi* valido viro mi-
 liti Spredborio* in ducantis* mortis* denarijs* veri
 mutati* debiti debitorie obligare*, promittens ibidem
 idem Nicolaus cum speciali animancia* virtuose do-
 mine Katherine mortis* presentis* ibidem eciam per-

sonaliter existente sub obligacione hereditatum ipsorum omnium, domo * lapidie * vnus medie camere vnus instite eidem domino Spredborio, vt dum ipse pecunias suas rehibere uoluerit, soluere sibi velle absque dilacione perhoneste. In cuius rei testimonium sigillum nostrum.— Dornoch so frogete dy vrowe: Sint in dem stunt geschrebin, das er eidem Nicolaus das erbe habe vorsaczt vor seijne eygene schult, vnd gelobit habe, das gelt czu geldin, ap her das erbe nicht lossin sulle, adir was recht sije. Dō wedir sprach Nicolaus: Sint dem mole das daz di vrawe nach des brifis lout mit eren c marg hatte czu tuen vnd czu lossin, als obin stet in desin obin geschrebin wortin. Froge vm eyn recht*.

Hyruf spreche wir etc.: Noch dem mole di tochtir eris erbis vnd gutis mechtik was noch lowte de* brifis erer entschultunge, vnd Nycolaus mit erer volbort vnd si keginwertik mit ijm sich vorpfendit vnd vorlobit habin wij* alle erbe vnd beij dem steijnhowse, beij en mir* halbin gewant kamer vnd crome, so en ist Nijcolaus seijnis weijbis muter dorumme nicht pflichtik czu antwortin. Von rechtis wegin.

I jeden i drugi dokument łaciński jest w Tr ń. 200 = Pl z. cclxvj obszerniej sformułowany. Pierwszy zaczyna się: „Noverint quibus expedit universi, quod Anno Domini M^oCCCLXVII feria sexta infra octavas Epyphaniae ⁴³⁾ iudicium fuit bannitum per advocatum Iacussum Kmel et per septem scabinos submissos, videlicet Nicolaum Stoczil, Nicolaum Rosen, Nicolaum Grocob, Iohannem Luczmanni, Iohannem Engelsing, Tyczkonem Crawtanefleisch et Hankonem

⁴³⁾ 15go stycznia r. 1367.

Trang. Coram quo...“ Drugi: „Nos consules civitatis Cracoviensis, puta Petrus Weynricus, Göcze Czeyn, Petrus Neorsz, Albertus Fochczagil, Clemens de Alta ecclesia et Hermannus Huttir recognoscimus...“. Zre-sztą Plz. i ten ortyl bardzo pobałamucił: „menlich“ zamiast „nemelich“, „puculber“ zam. „presencialiter“ lub „principaliter“, „interesti“ zam. „inter se“, „fam-mi“ zam. „factam“, „bona“ zam. „bonis“, „in ducan-tis mortis denarijs mutati“ zam. „in ducentas marcas denariorum mutuati“, „mortis“ zam. „uxoris“, „wii“ zam. „by“ lub „bey“, „en mir“ zam. „eynir“, i t. p.

cclxx.

Von gobe, do man herschaft obir us nijmpt.

Vruntlich grus czuvor. Lybin frund, ir habit vns rechtis gefrogit in desin wortin: Vor vns ijn eijn ge-hegit dink ist eyn brif gelegit, der von Worten czu wortin also steet: Sub Anno Domini m^occc^olxxxx^o* quinto in crastino sancti Andree apostoli ⁴⁴⁾ iudicium fuit bannitum per aduocatum Paulum Walcdorf* et scabinos submissos, Iohannem Teczin*, Iacobum Mordebir et alios. Coram quo iudicio Stano Pechborren* presencialiter constituta*, domum suam lapideam in platea Fratrum minorum domui Petri Wingarti con-tiguam fundamentaliter sit vacautum* omnibus et sin-gulis eisdem iuris modis et amicis*, quibus eandem hattenus habuit, tenuit et possedit Iohannes Engelichs*, libere resignavit per eundem eius heredes legitimas-que* successores tenendi, habendi et fruendi iuris quoque hereditarie, perpetue ac pacifice possedendam in vsus suos quosuis beneplacitis conuertendam. Et

⁴⁴⁾ 1go grudnia 1395 r.

promisit dictus, resignans pro omni iure et inpeticione secundum ius ciuitatis et legem. In cuius rei testimonium sigillum scabinorum Cracouiensium * est appensum. — So der brif wart gelesin, do sprach Cleppil * durch seynen vorsprechin: Sint der brif spricht dem Iohannes Engelisch vnd seyne erbin, vnd her keijnen nehirn erbin hat gewissen * weyn * meijn weijp, ap man dij nicht in das erbe weijsin sulle noch des brifis lout von rechtis wegin. Dowedir sprach dis* des totin mannis weijp durch eren vorsprechin: Wir* czihen vns des an den ufsprechir * des erbis vnd an den richter, der czeyt gewest ist, vnd an eczliche scheppin, als vil als der richter dorczu bedarf, das eczliche wort nicht geret sin, als yn dem brife geschrebin stet, vnd beij namen * dy wouit * per eundem eius heredes * ut supra. Dowedir Cleppil: Wen man scheppin brife nympt czu dechnisse uf lange tage, vnd der brif mit scheppin ingesegil gesegilt ist, ap no ymant dowedir geredin mak, ap der brif icht * bunt vnd craft sulle habin, adir was sie. Hyrumme bete wir euch vns vndirweysin, ap man den brif gebrechin moge mit rechte. Auch sprach des totin mannis weijp: Her richter vnd scheppin, ich dyrmane euch des, das ich molis * eynen andirn brif in gehegit dink gelogit * habe, domete ich redelich beweysit habe, das mir meyn man alle sin gut bewegelich, das hatte obir habin woede *, noch seijme tode dy helfte vor gehegtim dinge gegeben hot czu tuen vnd czu lossin. Dowedir sprach Cleppil: Sint dem mole meynis weybis frunt in * der * gobe, dy her seijme getan hat, vm * dy herschaft behaldin, domete her beweysit hat, das her sin erbe vorkaufte, das her hatte, vnd das erbe dornoch gekauft hat, vnd um * das vnd seijnem erbin ufgenomen hat: ap no meijn weijp icht * nehir beij dem erbin bleijbin sulle, adir se ymant do-

fon getreijbin moge, adir was recht sije. Dowedir sprach des totin mannis weijp: Als ich vormolis geantwert habe, wy mir in den * koufe des erbis dy helfte redelich benumijt wart, vnd in der ufgobe des erbis mijr wissentlich * mijn vorswegin ist, ap dy helfte der * erbis mir nicht fulgin sulle, adir was recht sye. Hyrumme bitte wir vns vndirweijsin, worczu ijderman recht habe von rechtis weyn.

Hyruf eyn recht: Bekennen der richter vnd dy scheppin, das der brif myt erym wissin vnd volfort us gehegtim dinge obir dy rechunge des erbis gegeben vnd besegilt seij, so mac den brif nymant brechin noch wedir sprechin mer, man sal das hous teijlin noch usweijssunge des brifis, vnd dy vrowe mac dowedir nicht komen mit erem vorderern brifen, dy si gelegit hat vnd gobin, dy em er elich man herchaft ijnne behaldin hatte. Von rechtis wegin.

W innych zbiorach podany jest inny rok na początku dokumentu łacińskiego: w K r k. 245 = Plz. cclxx r. 1389, w Trń. 206 i Mgd. Fr. I 3·19 także = Plz. cclxx r. 1385, w innych 1348 i t. p., i żaden niema przy końcu „sigillum scabinorum Cracoviensium“. Bałamuctw dopuścił się i tu Plz.: „constituta“ zamiast „constitutus“, „sit vacautum“ zam. „situatum cum“, „et amicis“ zam. „limitibus“, i t. p.

cclxxxviii.

Von clage eynir vrowen vnd enelende.

Vruntlichin grus czuvor. Lybin frunt, yr habit vns vormolis geschrebin in ewgirn brifin vnder vn-sirm ingesegil, wy das das * dij frowe beij den dingin gewest nicht sie, vnd noch ewgirm bekentnisse,

das yr vns czu der czejt geschrebin habit, habe wir euch ortil gesprochin vnd geschrebin. No schreybit yr vns also in ewgirm brife, als her nach molis geschrebin stet. Do das ortil quam, vnd wart vsgesprochin, do dirbot sich dy vrowe czu den eydin. Do sprach der andirn vrowen, ich nicht habe mejnis vrsprechin, so begere ich der frist virzen tage. Des woldin mir dy scheppin nicht teijlin, svnder mijt ewgir beijde busse. Das wart gefrist xiiij tage, dornoch obir virzen tage so quomme vor recht beyde, do dirdit sich dy vrowe czu den eijdin. Do sprach der ander: Her voyt vnd ir herren, ich sehe no wol, das dy vrowe swerin wil, gunt myr czu redin. Ir scheppin, ich vroge euch, ap euch ist wyssindi, ap di vrowe keginwertik were, das sy ir ewirt gewan czu vortretin. Dor sprochin dy scheppin: Wir bekennen, als wyr vor han bekant, das dy vrowe keginwertik was, do sy ir ewirt gewan czu vortretin. Do sprach her: Her foijt, wen mir di scheppin bekennen, das se das se* keginwertig ist gewest. No vorsuchit ijn eijnen rechte, ap se dorvor gesworen moge, ader was eyn recht sije. Do sprach der vrowin vormunde: Her voijt, gunt ir mir czu redin, dy vrowe kert sich nicht an keijn ortil, wen an das ortil, das sy habin gekauft beyder seyt vm ir gelt, des ist dij vrowe wartinde der ortil, wen dij scheppin vnrichtik, vnd begertin eris beydir geldis. Des was der eijne arbeitet, abir legte sin gelt, svndir der ander wolde is nicht legin. Dornoch obir virzen tage do vrogete man en, ap her das gelt noch legin welde. Do sprach her, ich wil keyn gelt legin, sundir ich wil mich czihen an das ortil, das wir vm vnsir gelt gekauft habin. Ir herren wir wellin, ir herrin wir wellin* das recht doromme nich lossin loufin weelos*, svndir wir wellin vns dirfrogin, woran wir recht tun. Lybin frande, vnd wenne

ir vns scheppin czu Crokaw vndir vnsirm ingesegil
no schreijbit, das dy frowe beij den dingin gewest
ist, vnd noch vnsirm bekentnisse, das yr vns no ne-
ste geschrebin habit.

Hyruf eyn recht: Ist dy vrowe keginwertik ge-
west, do si ir man vorantwert vnd vortrat mijt e-
rem willen, was dorumme der man ijn erem namen
getan hat, das mac dy vrowe nicht wedir sprechin.
Von rechtis wegen.

Oprócz Krk. 263 = Plz. cclxxxviiij żaden inny
zbiór ortyłów magdeburskich nie posiada tego ortyłu.

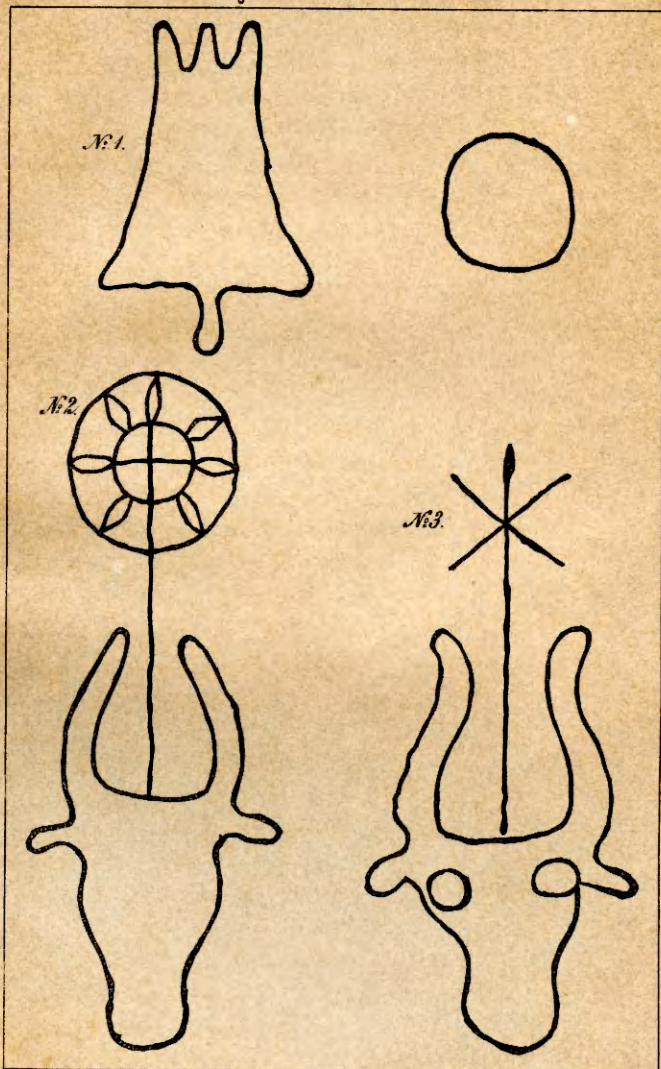
Lwów, w marcu r. 1874.

Dodać należy:

na str. 45 po w. 22 z g.:
xliiij... Besegilt mit vnser ingese*.
na¹¹ str. 46 po w. 23 z g.:
cclxv... Besegilt myt vnsirm yngesegil.

Filigrany

w papierze Kodexu pilźnieńskiego ortyłów
m a g d e b u r s k i c h .

Zakł. lit. M. Suda w Krakowie.

B5592